

**Vooronderzoek naar het risico op het aantreffen
van Ontplobbare Oorlogsresten in het
onderzoeksgebied 'Snelle Loop te Milheeze'.**

ONDERZOEKSGBIED:

Snelle Loop te Milheeze

OPDRACHTGEVER:

[REDACTED]

DATUM:

08-12-2020

**TER ACCORDERING MANAGEMENT EN
EINDVERANTWOORDELIJKE DIRECTIE:**

[REDACTED]

DOCUMENTCODE:

251-020-VO-01

VERSIE:

Definitief

DISTRIBUTIELIJST:

[REDACTED]
[REDACTED]

Copyright [REDACTED] 2020©. Niets uit deze rapportage mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet
of welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de houders
van het auteursrecht. De opdrachtgever mag voor intern gebruik duplicaten maken.

[REDACTED]

Samenvatting

In verband met geplande bodemroerende activiteiten in het onderzoeksgebied 'Snelle Loop te Milheeze' heeft [REDACTED] aan [REDACTED] de opdracht verstrekt voor de uitvoering van een vooronderzoek conform de broneisen van het vigerende WSCS-OCE en het aankomende Procescertificaat Vooronderzoek en Risicoanalyse.¹ De bodemroerende activiteiten hebben betrekking op de aanleg van natuurvriendelijke oevers.

Op basis van het uitgevoerde indicatieonderzoek, waarbij een literatuur-, archief- en luchtfoto-onderzoek zijn uitgevoerd en gegevens betreffende gemelde en geruimde explosieven zijn geanalyseerd, is er vastgesteld dat er geen sprake is van een verhoogd risico op het aantreffen van ontplofbare oorlogsresten (OO). Het gebied is onverdacht op het aantreffen van OO.

Tevens is er aan de hand van het uitgevoerde contra-indicatieonderzoek vastgesteld dat er in de naoorlogse periode grondroerende werkzaamheden verspreid binnen en nabij het onderzoeksgebied hebben plaatsgevonden.

Naar aanleiding van de onderzoeksresultaten wordt door [REDACTED] geadviseerd om de geplande werkzaamheden op reguliere wijze uit te voeren en het opsporingsproces niet verder voort te zetten. Hoewel er geen feitelijke aanleiding is het onderzoeksgebied verdacht te verklaren, adviseert [REDACTED] u om het uitvoerend personeel voorafgaand aan werkzaamheden in de te bewerken gebieden altijd te instrueren (aan de hand van *Bijlage 3 Protocol Toevalsvondst*) geen verdere acties te ondernemen in het geval van het onverhoopt aantreffen van munitieverdachte objecten en terstond contact op te nemen met de (plaatselijke) politie: telefoon: 0900-8844.

¹ Momenteel is het Procescertificaat Vooronderzoek en Risicoanalyse in ontwikkeling. [REDACTED] hanteert zoals afgesproken de conceptversie volgens de laatste stand van zaken: Stichting SCVE/VOMES Procescertificaat Vooronderzoek en Risicoanalyse ontplofbare oorlogsresten, versie 2019-01, Werkversie VEO, september 2019.

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	7
1.1	AANLEIDING	7
1.2	ONDERZOEKSGBIED	7
1.3	ALGEMEEN	9
1.4	DOEL VAN HET INDICATIEONDERZOEK.....	10
1.5	BRONNEN.....	13
1.6	KWALIFICATIE ONDERZOEKSTEAM	14
2	HET INDICATIE ONDERZOEK	15
2.1	INDELING EN OPZET VAN HET INDICATIEONDERZOEK.....	15
2.2	UITGANGSPUNTEN VOOR DE BEOORDELING VAN DE RELEVANTIE VAN EEN INDICATIE	15
2.3	HISTORISCH-GEOGRAFISCHE INFORMATIE	16
2.4	REEDS UITGEVOERDE RAPPORTAGES.....	18
2.5	LITERATUUR.....	18
2.6	GEMEENTELIJKE, REGIONALE EN PROVINCIALE ARCHIEVEN.....	18
2.6.1	GEMEENTEARCHIEF GEMERT-BAKEL	19
2.6.2	BRABANTS HISTORISCH INFORMATIE CENTRUM.....	19
2.7	LANDELIJKE ARCHIEVEN.....	19
2.7.1	NATIONAAL ARCHIEF DEN HAAG	19
2.7.2	NIOD INSTITUUT VOOR OORLOGS- HOLOCAUST- EN GENOCIDENSTUDIES AMSTERDAM.....	20
2.7.3	NEDERLANDS INSTITUUT VOOR MILITAIRE HISTORIE DEN HAAG	21
2.8	INTERNATIONALE ARCHIEVEN	21
2.8.1	THE NATIONAL ARCHIVES LONDEN	21
2.8.1.1	The National Archives: omgang en uitgangspunt ontleen gegevens aan Daily Logs.	21
2.8.1.2	Geallieerden: Nord de Guerre coördinatenstelsel.....	22
2.8.2	BUNDESARCHIV-MILITÄRARCHIV	24
2.9	GEMELDE EN GERUIMDE EXPLOSIEN EOD EN M.M.O.D.....	24
2.9.1	ARCHIEF UITVOERINGSOPDRACHTEN EXPLOSIEN OPRUIMINGSDIENST DEFENSIE.....	25
2.9.2	ARCHIEF M.M.O.D. SEMI-STATISCH INFORMATIEBEHEER DEFENSIE RIJSWIJK	28
2.9.3	MIJNENVELDREGISTER	28
2.9.4	KRANTENBERICHTEN DELPHER	28
2.10	LUCHTFOTO INTERPRETATIE	29
2.10.1	DOEL VAN DE LUCHTFOTO INTERPRETATIE	29
2.10.2	METHODIEK.....	29
2.10.3	GRENZEN EN MOGELIJKHEDEN VAN LUCHTFOTO INTERPRETATIE.....	30
2.10.4	INVENTARISATIE, SELECTIE EN INTERPRETATIE VAN HET GEHANTEERDE BEELDMATERIAAL.....	30
2.11	OVERZICHTSTABEL OORLOGSHANDELINGEN UIT LITERATUUR, ARCHIEFMATERIAAL EN LUCHTFOTO'S.....	32
3	HET CONTRA-INDICATIE ONDERZOEK	37
3.1	BEELDVergelijking TEN BEHOEVE CONTRA-INDICATIE ONDERZOEK.....	37
3.2	KLIC-MELDING.....	39
3.3	SAMENVATTING NAOORLOGSE WERKZAAMHEDEN	41
4	AFBAKENING VERDACHT GEBIED	42

5	LEEMTEN IN KENNIS	43
6	CONCLUSIE EN ADVIES	44
7	OVERZICHT VAN GEHANTEERDE BRONNEN.....	45
8	BIJLAGEN	47
	BIJLAGE 1: BODEMBELASTINGKAART OO	47
	BIJLAGE 2: SYSTEEM CERTIFICATEN OPSPOREN CONVENTIONELE EXPLOSIEVEN	49
	BIJLAGE 3: PROTOCOL TOEVALSVONDST	50
	BIJLAGE 4: TOELICHTING VERPLICHTE EN AANVULLENDE BRONNEN.....	52
	BIJLAGE 5: GERAADPLEEGDE ARCHIEVEN	56

1 INLEIDING

Op een onbekend aantal plaatsen in Nederland liggen nog bommen, granaten en andere munitieartikelen uit de Tweede Wereldoorlog. Volgens mondiale, militaire inschatting is van al het explosieve materiaal dat gedurende de Tweede Wereldoorlog (1939-1945) is ingezet, verschoten of afgeworpen, tussen de zeven en vijftien procent om verschillende redenen niet tot uitwerking gekomen of gebracht.

In dit hoofdstuk zullen allereerst de aanleiding en het onderzoeksgebied van de voorliggende bureaustudie worden toegelicht. Hierna volgt een passage over het vooronderzoek in het algemeen, om vervolgens het onderzoeksdoel van deze studie te omschrijven. Tot slot volgt een inzicht van geraadpleegde bronnen en een toelichting van de door [REDACTED] gestelde eisen aan haar onderzoekers.

1.1 AANLEIDING

In verband met geplande bodemroerende activiteiten in het onderzoeksgebied 'Snelle Loop te Milheeze' heeft [REDACTED] aan [REDACTED] de opdracht verstrekt voor de uitvoering van een vooronderzoek conform de broneisen van het vigerende WSCS-OCE en het aankomende Procescertificaat Vooronderzoek en Risicoanalyse.² De geplande bodemroerende activiteiten hebben betrekking op de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Het doel van het vooronderzoek is om het risico op het aantreffen van ontplofbare oorlogsresten (OO) te kunnen schatten voorafgaand aan de geplande bodemroerende activiteiten.³ De locatie en een verdere beschrijving van het onderzoeksgebied zijn opgenomen in *paragraaf 1.2*.

Deze bureaustudie is door [REDACTED] uitgevoerd conform de inspanningen zoals aangegeven in de door [REDACTED] opgestelde offerte bureaustudie met kenmerk '251-020-VO-01' betiteld als 'Snelle Loop te Milheeze' daterende van 4 juni 2020.

1.2 ONDERZOEKSGBIED

Het onderzoeksgebied 'Snelle Loop te Milheeze' bestaat uit een waterloop in het buurtschap De Klef, onderdeel van het dorp Milheeze. Ook vallen binnen het onderzoeksgebied een aantal straten. Deze straten zijn de Stippelberg, Kuikenvlaas, Hutten, Kaak, Weijer en Steenoven. Het onderzoeksgebied bevindt zich sinds de gemeentelijke herindeling van 1 januari 1997 in de Noord-Brabantse gemeente Gemert-Bakel. Hiervoor was het onderzoeksgebied onderdeel van de gemeente Bakel en Milheeze. Een totaaloverzicht van het onderzoeksgebied is weergegeven op de volgende pagina (*tekening 251-020-TE-01*).

² Momenteel is het Procescertificaat Vooronderzoek en Risicoanalyse in ontwikkeling. [REDACTED] hanteert zoals afgesproken de conceptversie volgens de laatste stand van zaken: Stichting SCVE/VOMES Procescertificaat Vooronderzoek en Risicoanalyse ontplofbare oorlogsresten, versie 2019-01, Werkversie VEO, september 2019.

³ In lijn met het Procescertificaat Vooronderzoek en Risicoanalyse certificaat wordt de term Ontplofbare Oorlogsresten in plaats van Conventionele Explosieven gehanteerd.

Onderzoeksgebied 'Snelle Loop te Milheeze'

Legenda

- Onderzoeksgebied
- Straat

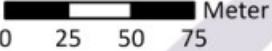
Datum:
18 augustus 2020

Schaal:
1:3.000

Project Nr:
251-020

Tekening Nr:
251-020-TE-01

Opdrachtgever:

 Meter
0 25 50 75

1.3 ALGEMEEN

Het onverhoeds aantreffen van ontplofbare oorlogsresten (OO) bij het uitvoeren van werkzaamheden in de (water)bodem en/of de ondeskundige en onzorgvuldige omgang met aangetroffen OO kan een gevaar vormen voor de veiligheid en gezondheid van bij het opsporen van OO betrokken werknemers en andere personen. Onder andere bestaat het gevaar op het ongewenst tot (uit)werking komen van OO. Voorbeelden hiervan zijn luchtdruk, schokgolf en scherfwerking.

Het voornoemde risico doet zich voor indien voorafgaand aan (bouw)projecten geen of onvoldoende onderzoek wordt gedaan naar de mogelijke aanwezigheid van OO en/of het opsporen van OO op een onzorgvuldige of ondeskundige wijze plaatsvindt. In het laatstgenoemde geval doet het risico van het onverhoeds aantreffen van OO zich ook voor zodra na een opsporingsproject met de reguliere (bouw)werkzaamheden wordt gestart.⁴

Om spontane vondsten en eventuele daaruit voortvloeiende ongewilde gebeurtenissen te voorkomen, dient de opdrachtgever ervoor te zorgen (inspanningsverplichting) dat in de ontwerpfase – als onderdeel van de Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) – er rekening wordt gehouden met (veiligheids) verplichtingen die gelden in de uitvoeringsfase. Dat wil onder andere zeggen dat de opdrachtgever (de initiatiefnemer van de werkzaamheden) het mogelijk moet maken dat de aannemer die het werk uitvoert dat op een veilige en gezonde manier kan doen, onder naleving van wettelijke regels en door toepassing van maatregelen uit de voor dat werk geldende arbocatalogus, brancherichtlijnen, stand der techniek en wetenschap.⁵

Als gevolg van het voorgaande dient de opdrachtgever er vooraf zorg voor te dragen dat er bij grond- en/of waterbodemoerende activiteiten informatie beschikbaar (inventariseren en evalueren) is over de samenstelling van de (water)bodem. Zoals of er bijvoorbeeld sprake is van de vermoede aanwezigheid van OO en/of de identificatie van potentiële risicolocaties. Om het maatschappelijk belang (veiligheid en gezondheid van en rondom arbeid) te waarborgen, is door de overheid gekozen voor een wettelijk verplichte certificatieregeling voor de borging van de kwaliteit/veiligheid van het opsporen van ontplofbare oorlogsresten. Dat wil zeggen dat opsporingswerkzaamheden met betrekking tot OO op grond van het Arbeidsomstandighedenbesluit (Arbobesluit) enkel uitgevoerd mogen worden door de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EOD) en bedrijven die in het bezit zijn van een certificaat voor het opsporen van ontplofbare oorlogsresten.

Om dit certificaat te verkrijgen dient het bedrijf (en de EOD) te voldoen aan de eisen zoals gesteld in het 'Werkveldspecifieke certificatieschema voor het systeemcertificaat opsporing conventionele explosieven zoals opgenomen in bijlage XII van de Arbeidsomstandighedenregeling' (afgekort als

⁴ Voor nadere info betreffende regelgeving etc. zie: www.explosievenopsporing.nl.

⁵ Zie ook voor achtergrond Nederland: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, *Jaarplan 2015* (Den Haag 2014) 18 (<https://www.inspectieszw.nl/binaries/inspectieszw/documenten/jaarplannen/2014/09/15/jaarplan-2015/Jaarplan-InspectieSZW-2015.pdf>). De Inspectie blijft zich inzetten om bij de opdrachtgevers, inclusief gemeenten, indringend concrete aandacht en zorg te eisen voor hun verantwoordelijkheid bij de voorbereidingen voor GWW-projecten. Bijvoorbeeld het veilig opleveren van projectgrond – gevrijwaard van explosieven – en sturing op arbo-aspecten in het opdrachtverlenings-traject.

WSCS-OCE). Het toepassingsgebied van het Certificatieschema is verdeeld in twee deelgebieden: A (Opsporing) en B (Civieltechnisch Opsporingsproces).⁶

De doelstelling van dit door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) vastgestelde certificatieschema is driedelig:

- bewerkstelligen dat risicovolle werkzaamheden voldoende veilig voor het eigen personeel en derden aanwezig op het project worden uitgevoerd;
- bewerkstelligen dat risicovolle werkzaamheden zodanig en met die deskundigheid worden uitgevoerd dat omwonenden veilig zijn en dat de openbare orde en publieke veiligheid wordt gewaarborgd;
- bewerkstelligen dat het vooronderzoek en/of de opsporing volgens de gegunde opdracht wordt uitgevoerd en opgeleverd (vast te leggen in het proces-verbaal van oplevering).⁷

is voor beide deelgebieden (A+B) gecertificeerd.⁸

Een eerste stap in het opsporingsproces wordt (doorgaans) gevormd door een (historisch) vooronderzoek waarin beoordeeld wordt of een onderzoekgebied VERDACHT of ONVERDACHT is op de mogelijke aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten. Een goed Vooronderzoek OO is een onmisbare basis voor de (kwaliteit en veiligheid van de) daadwerkelijke opsporing van ontplofbare oorlogsresten. De achterliggende jaren is er een methode ontwikkeld en beschreven voor het Vooronderzoek ontplofbare oorlogsresten. Delen daarvan waren voorheen opgenomen in het WSCS-OCE. Het Ministerie van SZW heeft echter besloten dat het wettelijk verplichte WSCS-OCE alleen betrekking kan hebben op het opsporen in de zin van het Arbobesluit. Omdat het van groot belang is dat er een vorm van kwaliteitsborging beschikbaar blijft met daarin de eisen voor het Vooronderzoek OO en het Risicoanalyse OO, is door het Centraal College van Deskundigen Ontplofbare Oorlogsresten een certificatieschema ontwikkeld, waarvolgens bedrijven zich kunnen laten certificeren.⁹

1.4 DOEL VAN HET INDICATIEONDERZOEK

Het onderzoeksdoel en de te volgen werkwijze betreffende een vooronderzoek zijn in het Procescertificaat als volgt omschreven:

‘Het Vooronderzoek heeft tot doel om te beoordelen of er sprake is van concrete aanwijzingen van de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten, en indien deze concrete aanwijzingen er zijn, om het verdachte gebied af te bakenen. Het Vooronderzoek bestaat uit zowel het inventariseren als

⁶ Het Werkveld Specifiek certificatie Schema voor het Opsporen Conventionele Explosieven (WSCS-OCE) is een verplicht procescertificaat voor het opsporen van OO. Het stelt eisen aan de kwaliteit, veiligheid en deskundigheid van het bedrijf en/of organisatie.

⁷ Werkveldspecifieke certificatieschema voor het systeemcertificaat opsporing conventionele explosieven zoals opgenomen in bijlage XII van de Arbeidsomstandighedenregeling (WSCS-OCE) 2.

⁸ Het certificaat is opgenomen onder *Bijlage 4*.

⁹ Momenteel is dit certificatieschema voor het zogenaamde C-certificaat in ontwikkeling. hanteert in dit onderzoek de conceptversie volgens de laatste stand van zaken: Stichting SCVE/VOMES Procescertificaat Vooronderzoek en Risicoanalyse ontplofbare oorlogsresten, versie 2019-01, Werkversie VEO, september 2019.

*beoordelen (analyseren) van bronnenmateriaal. Eindresultaat is een rapportage en een bijbehorende Bodembelastingkaart ontplofbare oorlogsresten.*¹⁰

Het uitgangspunt van deze studie is het verkrijgen van een, door middel van het verzamelen en verwerken van relevant (historisch) feitenmateriaal, gefundeerd antwoord op de volgende drie kernvragen:

1. Is het onderzoeksgebied of delen hiervan betrokken geweest bij oorlogshandelingen (indicaties) en is er daardoor sprake van een verhoogd risico op het aantreffen van ontplofbare oorlogsresten, oftewel van VERDACHT gebied?
2. Zijn er gebeurtenissen (contra-indicaties) die een aanwijzing vormen dat een (mogelijk verdacht) gebied of een deel hiervan als ONVERDACHT kan worden aangemerkt?
3. Indien er sprake is van VERDACHT gebied wat is dan de (sub)soort, hoeveelheid, verschijningsvorm van de vermoede ontplofbare oorlogsresten?

De indicaties zijn onder te verdelen naar: geografisch herleidbare gebeurtenissen met informatie die een aanwijzing vormen dat het gebied VERDACHT is op ontplofbare oorlogsresten of geografisch herleidbare gebeurtenissen die een aanwijzing vormen dat het gebied als ONVERDACHT kan worden aangemerkt (contra-indicaties).¹¹

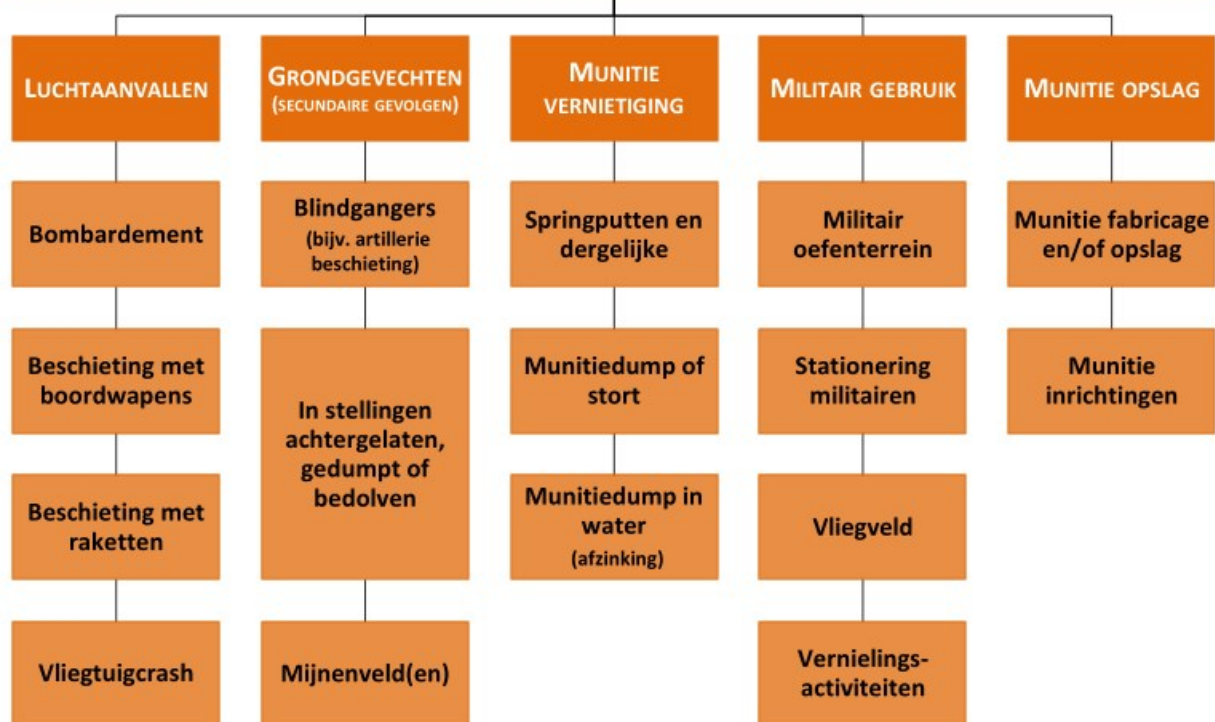
Oorlogshandelingen (in dit geval gebeurtenissen die tot de mogelijke aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten leiden) kunnen over het algemeen onderverdeeld worden naar een bepaald(e) oorzaak of scenario, zoals in het navolgende overzicht (*figuur 1*) is weergegeven.¹²

¹⁰ PVROO, 6.

¹¹ VERDACHT of ONVERDACHT houdt niet in dat feitelijk vaststaat dat er wel of geen OO liggen, maar geeft antwoord op de vraag of het (op basis van feiten/bronnenmateriaal) aannemelijk is dat in een bepaald gebied OO worden aangetroffen. Enkel door middel van opsporingswerkzaamheden kan de feitelijke aanwezigheid en exacte ligplaats van OO worden vastgesteld.

¹² De weergegeven scenario's zijn exemplarisch en pretenderen geen volledigheid.

MOGELIJKE OORZAKEN VOOR ACHTERGEBLEVEN ONTPLOFBARE OORLOGSRESTEN

Figuur 1: Schema met voorbeelden van oorzaken/scenario's voor de mogelijke aanwezigheid van OO.

Gebeurtenissen die mogelijk geleid hebben tot het uit de bodem verwijderen van ontplofbare oorlogsresten (contra-indicaties) kunnen over het algemeen onderverdeeld worden naar een bepaald(e) oorzaak of scenario, zoals hieronder is weergegeven.

MOGELIJKE OORZAKEN VOOR CONTRA-INDICATIES VAN ONTPLOFBARE OORLOGSRESTEN

Figuur 2: Schema met voorbeelden van oorzaken/scenario's voor contra-indicaties betreffende de aan/afwezigheid van OO.

1.5 BRONNEN

Het bronnenonderzoek vindt plaats op basis van een inventarisatie van:

1. Indicaties: een gebeurtenis of informatie die een concrete aanwijzing vormt dat het onderzoeksgebied, of een gedeelte daarvan, verdacht is op de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten. Indicaties worden verwerkt in een chronologische overzichtstabel;
2. Contra-indicaties: een gebeurtenis of informatie die een aanwijzing vormt dat een verdacht gebied, of een gedeelte daarvan, niet langer als verdacht hoeft te worden aangemerkt. Voorbeelden van contra-indicaties zijn naoorlogse grondroerende werkzaamheden en opsporingswerkzaamheden.

In het Procescertificaat staat omschreven welke bronnen verplicht moeten worden geraadpleegd voor het vaststellen van indicaties en contra-indicaties. Daarnaast zijn er ‘aanvullend’ aangeduide bronnen, welke in ieder geval geraadpleegd dienen te worden indien er sprake is van de situatie zoals onder de navolgende beschreven toelichting. In de rapportage wordt tevens gemotiveerd waarom een aanvullende bron wel of niet geraadpleegd is.

In de onderstaande tabel is schematisch weergegeven welke bronnen in het Procescertificaat als ‘verplicht’ of ‘aanvullend’ zijn opgenomen en of deze voor dit onderzoek vooronderzoek zijn geoffreerd. De keuze voor de geoffreerde geraadpleegde bronnen is gebaseerd op eerder onderzoek.

BRON	RAADPLEGEN		GERAADPLEEGD
	<i>Verplicht</i>	<i>Aanvullend</i>	
Literatuur	✓		Ja
Gemeentearchief en provinciaal archief	✓		Ja
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie	✓		Ja
Nationaal Archief te Den Haag	✓		Ja
Semistatische archiefdiensten Ministerie Defensie te Rijswijk	✓		Ja
Explosieven Opruimingsdienst Defensie	✓		Ja
Luchtfotocollectie Wageningen UR, Kadaster en Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Scotland te Edinburgh	✓		Ja
Krantenberichten	✓		Ja
Nederlands Instituut voor Militaire Historie, collectie 575	✓		Ja
The National Archives te Londen, gegevens aangaande luchtaanvallen door Royal Air Force	✓		Ja
Bundesarchiv-Militärarchiv te Freiburg	✓		Ja
Nederlands Instituut voor Militaire Historie, collectie 409		✓	Ja
The National Archives te Londen, gegevens aangaande artilleriebeschietingen		✓	Ja
National Archives and Record Administration II (NARA II at College Park (VS))		✓	Nee
Getuigenverklaringen		✓	Nee
Kadaster (naoorlogs kaartmateriaal)	✓		Ja

BRON	RAADPLEGEN		GERAADPLEEGD
	Verplicht	Aanvullend	
Laurier Military History Archive te Waterloo (Canada)	Aanvullend		Ja
Library and Archives Canada te Ottawa (Canada)	Aanvullend		Ja

Tabel 1: Overzicht van geraadpleegde bronnen.

Onder *Bijlage 4* is de toelichting bij de verplichte en aanvullende bronnen opgenomen, zoals opgenomen in het Procescertificaat.

1.6 KWALIFICATIE ONDERZOEKSTEAM

Een Vooronderzoek vereist een multidisciplinaire aanpak, met onderscheid in de volgende expertises: historisch onderzoek, deskundigheid ontplofbare oorlogsresten, civiele techniek, luchtfoto-interpretatie en Geografische Informatiesystemen (GIS). Het onderzoeksteam voor het vooronderzoek zal daarom bestaan uit meerdere medewerkers van [REDACTED] met diverse opleidingen en vakgebieden.

Het basisteam dat het vooronderzoek daadwerkelijk uitvoert en rapporteert, bestaat uit academisch geschoolde historici. Daarnaast kunnen bij enkele cruciale onderzoeksfases een senior OCE-deskundige en een civiel-technicus worden betrokken, om de verkregen historische gegevens te vertalen in een advies waarbij tevens rekening gehouden wordt met munitietechnische en bouwkundige aspecten. Tevens wordt het onderzoeksteam ondersteund door een GIS-specialist.

Het basisteam van het historisch onderzoek bestaat uit de volgende personen:

- [REDACTED] Burgt (Historicus)
- [REDACTED] n opleiding)
- [REDACTED] (Historicus)
- [REDACTED] Historicus)
- [REDACTED] specialist/historicus)

2 HET INDICATIE ONDERZOEK

In het indicatie onderzoek wordt op basis van bronnenonderzoek vastgesteld of het onderzoeksgebied mogelijk betrokken is geweest bij oorlogshandelingen.

2.1 INDELING EN OPZET VAN HET INDICATIEONDERZOEK

In dit hoofdstuk wordt ten eerste het uitgangspunt voor de beoordeling van de relevantie van een indicatie toegelicht, waarna er met behulp van historisch kaartmateriaal een historisch-geografische situatie wordt gekenschetst van het onderzoeksgebied ten tijde van de oorlogsperiode. Hierop volgend wordt een inventarisatie uitgevoerd naar bij [REDACTED] bekende gegevens omtrent eerder uitgevoerd(e) onderzoek(en) naar de aanwezigheid van OO in of nabij het onderzoeksgebied.¹³ Daarop volgt er een opsomming van de geraadpleegde literatuur en de bezochte archiefinstanties en de geraadpleegde collecties.¹⁴ Vervolgens worden de eventueel achterhaalde naoorlogse ruiming van OO en daaraan gerelateerde zaken in beeld gebracht. Tot slot zullen vanuit een combinatie van bronspecifieke en historische benadering (waaronder de mogelijk reeds achterhaalde indicaties) luchtfoto's uit de Tweede Wereldoorlog geanalyseerd worden om de hierboven aangehaalde omschrijvingen verder te verifiëren en/of te herleiden. De indicaties die relevant zijn voor het onderzoeksgebied zullen in *Paragraaf 2.11* in een chronologisch overzicht worden weergegeven en nader getoetst op verificatie en herleidbaarheid.

2.2 UITGANGSPUNTEN VOOR DE BEOORDELING VAN DE RELEVANTIE VAN EEN INDICATIE

Bij het beoordelen of de bij het indicatieonderzoek aangetroffen informatie/indicatie relevant is/of kan zijn, wordt een selectiecriteria uit het Procescertificaat toegepast:

'Indicaties / contra-indicaties dienen een locatieverwijzing te hebben, aangezien deze essentieel is om te bepalen of de informatie relevant is voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten in het onderzoeksgebied. Voor de locatieverwijzing gelden de volgende uitgangspunten:

- a. indicaties / contra-indicaties moeten worden vertaald naar een locatie in de huidige topografie;*
- b. waar sprake is van onduidelijkheid/onbetrouwbaarheid in de locatieverwijzing, wordt dit gedocumenteerd;*
- c. bij gebruikmaking van indicaties/contra-indicaties uit geschreven bronnen, dient de locatieverwijzing uit het bronbestand in de rapportage ongewijzigd te worden overgenomen.¹⁵*

¹³ Onder onderzoek wordt door [REDACTED] bij voorkeur verstaan: een (opsporings)onderzoek uitgevoerd volgens de regels van de voormalige Beoordelingsrichtlijn Opsporing Conventionele Explosieven (BRL-OCE) of het vigerende WSCS-OCE.

¹⁴ In het indicatieonderzoek ligt bij het raadplegen van de diverse archieven de nadruk op het bestuderen van de stukken van de luchtbeschermingsdienst, de stukken over aangetroffen/geruimde OO en oorlogsschaderapporten.

¹⁵ PVROO, 13 .

Indien de locatieverwijzing niet verwijst naar de omgeving van het onderzoeksgebied of op een andere wijze een relatie met het onderzoeksgebied (bijvoorbeeld op basis van voorkennis) impliceert of van invloed kan zijn, dan wordt de desbetreffende informatie niet in de rapportage opgenomen of als niet relevant beoordeeld en wordt deze verder buiten beschouwing gelaten.

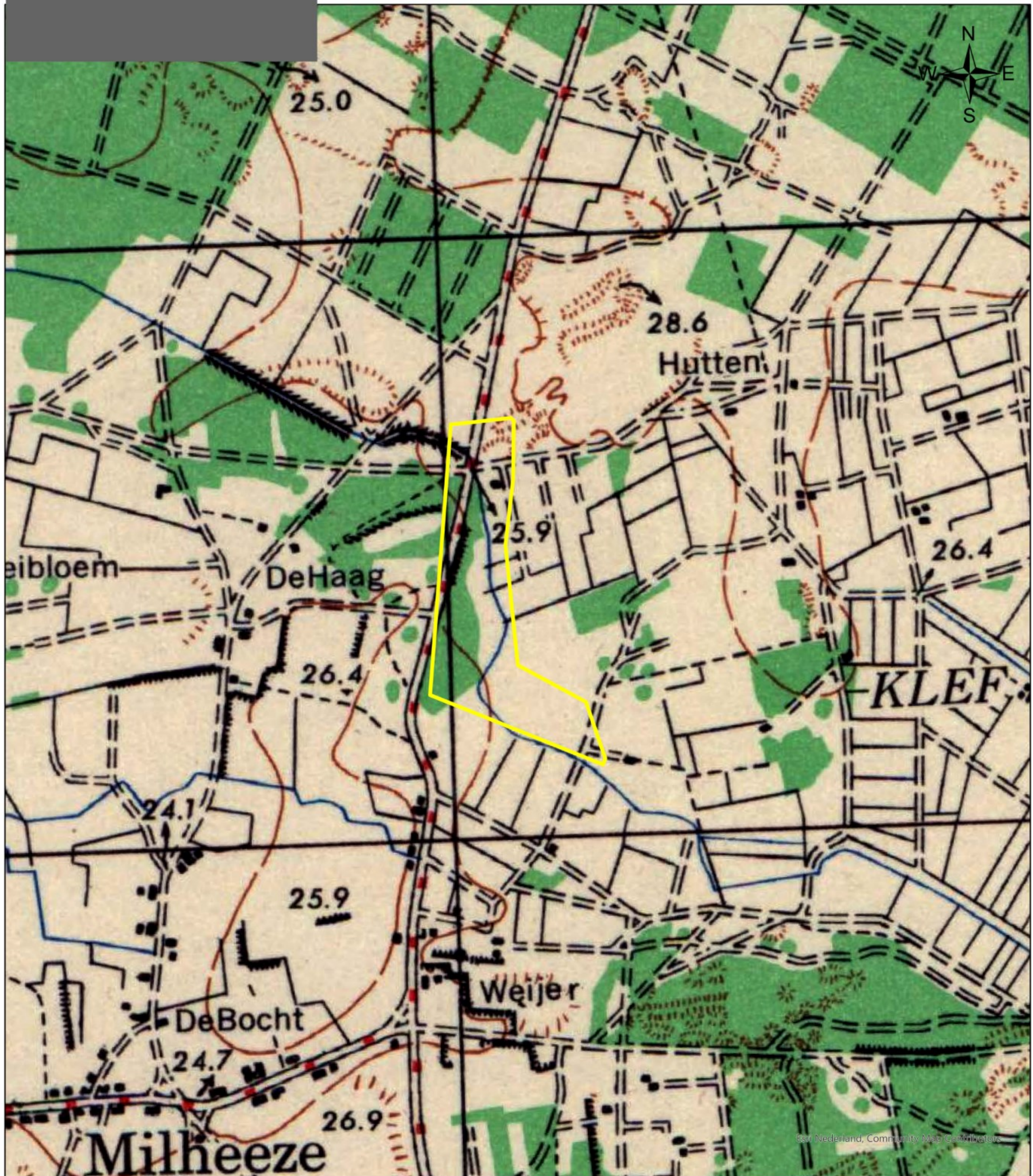
2.3 HISTORISCH-GEOGRAFISCHE INFORMATIE

Aangezien locatieverwijzingen een essentiële rol spelen bij het vaststellen van de relevantie van achterhaalde indicaties, wordt er gekeken naar de geografische situatie voor of ten tijde van aanvang van de oorlog. Derhalve kunnen locatieverwijzingen die uit het huidige stratenbeeld zijn verdwenen toch worden achterhaald.

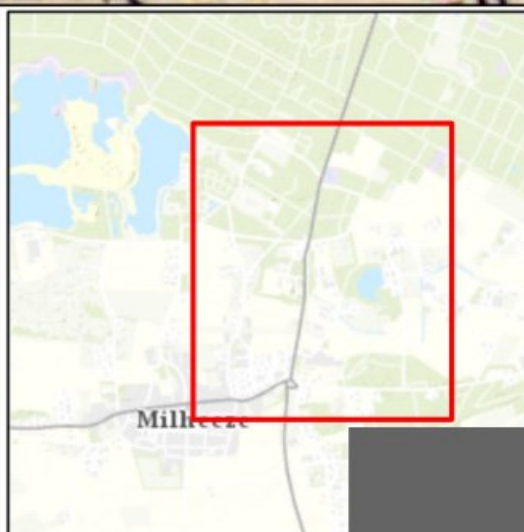
Met behulp van historisch topografische kaarten van het Kadaster kan de topografie van het onderzoeksgebied ten tijde van de oorlog worden achterhaald.¹⁶ Middels ArcGis Pro kan het huidige onderzoeksgebied op de oude situatie worden geprojecteerd. Een overzicht is op de volgende pagina weergegeven (*tekening 251-020-TE-02*). Op deze kaart staan diverse toponiemen weergegeven. In de wetenschap van deze (voor een deel) uit de huidige topografie verdwenen locatieverwijzingen zal het indicatieonderzoek worden uitgevoerd.

Ten tijde van de Tweede Wereldoorlog viel het huidige onderzoeksgebied binnen de voormalige gemeente Bakel en Milheeze. Derhalve dient het archief van deze gemeente te worden geraadpleegd, alsmede het Brabants Historisch Informatie Centrum.

¹⁶ Historische topografische data 1940, Esri Nederland; Kadaster; Gemeentekaart (t/m 1:768.000), TK200 (t/m 1:192.000), TOP50 (t/m 1:48.000), TOP25 (t/m 1:6.000).

Esri Nederland, Community Map Contributors

Legenda

Onderzoeksgebied

Datum:

18 augustus 2020

Schaal:

1:6.000

Project Nr:

251-020

Tekening Nr:

251-020-TE-02

Opdrachtgever:

0 50 100 150 Meter

2.4 REEDS UITGEVOERDE RAPPORTAGES

Conform de proceseisen vooronderzoek zoals opgenomen in het WSCS-OCE, heeft [REDACTED] een inventarisatie gemaakt van reeds uitgevoerde bureaustudies door zowel [REDACTED] als derden. Er zijn geen rapportages aangetroffen die betrekking hebben op het onderzoeksgebied.

2.5 LITERATUUR

Om een totaalbeeld te krijgen van mogelijk relevante oorlogshandelingen in en nabij het onderzoeksgebied heeft [REDACTED] onder meer de onderstaande (deels locatiespecifieke) literatuur. Een compleet overzicht van geraadpleegde literatuur is opgenomen in *hoofdstuk 7*.

- Amersfoort, H. en P. Kamphuis, eds., Mei 1940. *De strijd op Nederlands grondgebied* (2e druk; Den Haag, 2005).
- Didden, J. van en M. Swarts, *Brabant bevrijd* (Hulst, 1993).
- Hooglugt, P., *We wisten niet wat oorlog was...: Een impressie van het verloop van Wereldoorlog II in Bakel, Milheeze en Rips* (Bakel-Milheeze, 1994).
- Kerkhof, L. van de, *Bakel en Milheeze, een bijdrage tot de geschiedenis van de gemeente Bakel en Milheeze tot 1997* (Bakel, 2014).
- Kerkhof, L. van de, *Tussen crisis en wederopbouw. De geschiedenis van Bakel, Milheeze en Rips tussen de jaren 1930 en 1950* (Turnhout, 1995).
- Kimmenade-Beekmans, A. van de, *Gemert bezet, Gemert bevrijd, 1940-1944: hoe een Brabants dorp de oorlog doorkwam* Bijdragen tot de geschiedenis van Gemert nr. 18 (Gemert, 1994).
- Mooren, P., *Oorlog onderweg. Brabant in de Tweede Wereldoorlog* (z.p., 1994).
- Oudheusden, J.A. van en H. Termeer, *Tussen Vrijheid en Vrede. Het bevrijde zuiden. September '44 – mei '45* (Zwolle, z.j.).
- Rengelink, J.W. en I. Mug, *Volk in verdrukking en verzet 1940-1945* (Amsterdam, 1965).
- Wetten, S. van, *Grensoverval zonder limieten: de strijd rondom de Snelle Loop*, Bijdragen tot de geschiedenis van Gemert nr. 21 (Gemert, 1995).
- Wildekamp, R., J. Woortman en T. van de Wetering, *Oorlogsvliegvelden van Gemert, Bakel, Helmond* Bijdragen tot de geschiedenis van Gemert nr. 32 (Gemert, 2011).

In de geraadpleegde literatuur kunnen verwijzingen naar oorlogshandelingen worden aangetroffen welke op basis van de locatiebeschrijvingen herleidbaar zijn naar het onderzoeksgebied. Deze feitelijk herleidbare indicaties zullen in het chronologisch overzicht in *Paragraaf 2.11* worden opgenomen. Verdere verificatie van de relevantie en herleidbaarheid vindt plaats middels archiefonderzoek en luchtfotoanalyse.

2.6 GEMEENTELIJKE, REGIONALE EN PROVINCIALE ARCHIEVEN

In het indicatieonderzoek ligt bij het raadplegen van de diverse archieven de nadruk op het bestuderen van de stukken van de luchtbeschermingsdienst, de stukken over aangetroffen/geruimde OO en oorlogsschaderapporten.

2.6.1 GEMEENTEARCHIEF GEMERT-BAKEL

In het Gemeentearchief Gemert-Bakel (GAGB) te Gemert zijn diverse dossiers geraadpleegd aangaande de oorlogsperiode afkomstig uit archief *AB.003 Archief van het Gemeentebestuur Bakel en Milheeze, 1932-1968*, *AG.004 Archief van het Gemeentebestuur Gemert, 1927-1960*, *AG.009 Archief van de Gemeentepolitie van Gemert, 1927-1943 (1955)* en *AG.010 Archief van de Luchtbeschermingsdienst Gemert, (1927) 1936-1947* en *AB.021 Archief van het Gemeentebestuur Bakel en Milheeze, 1969-1996*. Een overzicht van de geraadpleegde archiefstukken is opgenomen in *Bijlage 5*. De achterhaalde indicaties worden in *Paragraaf 2.11* beoordeeld op relevantie en herleidbaarheid.

2.6.2 BRABANTS HISTORISCH INFORMATIE CENTRUM

In het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) te 's-Hertogenbosch is archief *127 Militair Gezag Noord-Brabant, 1944-1946* geraadpleegd. Het Militair Gezag (MG) was een orgaan dat in de bevrijde delen van Nederland een interim-bestuur moest vestigen zolang er een oorlogstoestand heerste en de regering het gezag nog niet kon overnemen. Het MG hield zich onder meer bezig met het herstel en handhaving van de veiligheid en het weer op gang brengen van het maatschappelijk leven. Dit hield ook in, dat men zich bezighield met luchtbescherming, het herstellen van oorlogsschade, explosievenopruiming etc. Stukken omtrent deze onderwerpen kunnen relevant zijn voor het vooronderzoek. Daarnaast zijn de archieven van Waterschap de Aa en Rijkswaterstaat geraadpleegd, te weten *5197 Waterschap De Aa, 1922-1955*, *5198 Waterschap De Aa, 1956-1989* en *371 Provinciale Waterstaat, 1876 - 1949*.

Een overzicht van de geraadpleegde archiefstukken is opgenomen in *Bijlage 5*. De achterhaalde indicaties worden in *Paragraaf 2.11* beoordeeld op relevantie en herleidbaarheid.

2.7 LANDELIJKE ARCHIEVEN

2.7.1 NATIONAAL ARCHIEF DEN HAAG

In het Nationaal Archief (NA) is archief *2.04.53.15 Ministerie van Binnenlandse Zaken: Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen, 1937-1946* geraadpleegd. De Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen werd naar aanleiding van de Wet tot Bescherming van de Bevolking tegen Luchtaanvallen, die in 1936 in werking trad, opgericht. De taak van dit overheidsorgaan was de gemeentelijke activiteiten op dit terrein te begeleiden en te controleren. Toen in 1942 de Duitse bezetter de wet verving door de Luchtbeschermingsverordening kwam de luchtbescherming sterker onder controle te staan van de bezetter. De archiefstukken beslaan diverse onderwerpen betreffende de luchtbeschermingsdienst, waaronder door gemeenten ingestuurde rapporten betreffende Geallieerde luchtactiviteiten.

Tevens is archief *2.13.210 Commissie van Proefneming met hierin opgenomen afgedwaalde archiefbescheiden van onderdelen van de Artillerie-Inrichtingen en Artillerie onderdelen, (1814-) 1867-1942* geraadpleegd. De Commissie van Proefneming (CvP) was een instelling die zich bezighield met proeven betreffende wapens en artilleriegeschut. In de archiefstukken zijn ook staten opgenomen

betreffende plaatsen waar mogelijk onontpofte projectielen zijn gevonden, die wel of niet geruimd zijn, in het begin van de oorlog.

Ook 2.13.71 *Archieven van het Ministerie van Defensie te Londen [1940-1941]; Ministerie van Oorlog te Londen [1941-1945]; Departement van Oorlog: Bureau Londen [1945-1947], (1933) 1940-1947 (1974)* is geraadpleegd met betrekking tot mogelijk relevante gegevens voor het onderzoeksgebied. Dit betreft het archief van het ministerie van Defensie (later Oorlog) dat vanaf 14 mei 1940 in Londen was gevestigd. Het hield zich onder meer bezig met luchtvaart, militaire operaties en inlichtingen uit Nederland. Ook een onderzoek naar het verloop van de Meidagen van 1940 en de voorbereiding van de terugkeer naar Nederland behoorde tot het takenpakket. Het Bureau Londen hield zich na de bevrijding bezig met de afwikkeling van zaken in Engeland, waarna het in 1947 werd opgeheven.

In het NA is het archief 2.04.110 *Korps Hulpverleningsdienst van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 1945-1974* geraadpleegd. Het Korps Hulpverleningsdienst (HVD) nam vanaf juli 1947 de taken van de Mijn- en Munitieopruimingsdienst (M.M.O.D.) over. Eind juli 1947 werd de H.V.D. verantwoordelijk voor het ruimen van explosieven die in de civiele sector werden aangetroffen en vanaf januari 1948 ook voor het ruimen op militaire objecten en terreinen. In 1971 werd de taak van de H.V.D. overgedragen aan de EOD.¹⁷ Door middel van het raadplegen van delen van het archief van de Hulpverleningsdienst is getracht inzicht te verkrijgen in mogelijke ruiming van OO in de periode van ca. 1947 tot en met het begin van de jaren '70 van de vorige eeuw.

Tot slot is 2.13.25 *Archief van het Militair Gezag, (1939) 1943-1946 (1956)* geraadpleegd. Dit betreft het archief van het overkoepelende orgaan van de Provinciale Militaire Gezagen, zoals toegelicht in *paragraaf 2.6.2*.

Een overzicht van de geraadpleegde archiefstukken is opgenomen in *Bijlage 5*. De achterhaalde indicaties worden in *Paragraaf 2.11* beoordeeld op relevantie en herleidbaarheid.

2.7.2 NIOD INSTITUUT VOOR OORLOGS- HOLOCAUST- EN GENOCIDENSTUDIES AMSTERDAM

Aangezien er uit de literatuurcollectie bij het NIOD geen (niet reeds in de literatuurlijst opgenomen) mogelijk relevante boektitels naar voren kwamen, is het interesseveld voor dit archief naar een aantal aldaar gedeponeerde archieven verschoven. In het NIOD is het archief van 'Generalkommissar für das Sicherheitswesen en Höhere SS- und Polizeiführer' [redacted] (1892-1949), die was belast met 'de openbare orde en veiligheid' in Nederland, en het archief van het Departement van Justitie tussen 1940 en 1945 geraadpleegd, respectievelijk archief 077 *Generalkommissariat für das Sicherheitswesen (Höhere SS-und Polizeiführer Nord-West), (1938) 1940-1945* en 216k *Departement van Justitie (1935) 1940-1945 (1950)*.

Een overzicht van de geraadpleegde archiefstukken is opgenomen in *Bijlage 5*. De achterhaalde indicaties worden in *Paragraaf 2.11* beoordeeld op relevantie en herleidbaarheid.

¹⁷ [redacted] *Vrij van explosieven. De geschiedenis van het EOCKL en zijn voorgangers, 1944-2004* (Meppel 2004) 107 en 142.

2.7.3 NEDERLANDS INSTITUUT VOOR MILITAIRE HISTORIE DEN HAAG

De collecties 575 Duitse verdedigingswerken en inundaties van Nederlands Grondgebied in de oorlog / Rapporten van militaire aard vanuit bezet Nederland aan Bureau Inlichtingen Londen (collectie 575) 1940-1945 en 409 Gevechtsverslagen en rapporten mei 1940 van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) in Den Haag zijn geraadpleegd. Er zijn geen relevante stukken in het archief met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.8 INTERNATIONALE ARCHIEVEN

■ beschikt over gegevens uit internationale archieven welke voor dit onderzoek zijn geraadpleegd. Het betreft historische informatie afkomstig uit *The National Archives* (TNA) te Londen en het *Bundesarchiv-Militärarchiv* (BAMA) te Freiburg im Breisgau.

2.8.1 THE NATIONAL ARCHIVES LONDEN

■ beschikt over de *Daily Logs* van de Geallieerde *2nd Tactical Airforce* (2nd TAF – een Geallieerd luchtleger welke veelvuldig in de periode september 1944-april 1945 boven Nederland actief was) en enkele overige AIR-collecties. Deze gegevens zijn afkomstig uit *The National Archives* te Londen.

Uit deze gegevens kan in de meeste gevallen (onder andere) informatie worden gehaald omtrent de aanvalsdoelen, het verloop van de gebeurtenissen/gevechtshandelingen en de gehanteerde wapens en/of gebruikte OO.

Naast de voorgaande gegevens betreffende de luchtoorlog, beschikt ■ over oorlogsverslagen, afkomstig uit de *War Office* collectie van *The National Archives*, van in Nederland ingezette Geallieerde regimenten. Ook de oorlogsverslagen van de Britse *11th Armoured Division* met de bijbehorende onderliggende regimenten die betrokken waren bij de bevrijding van Gemert en Bakel zijn bij ■ voorhanden.

Een overzicht van de geraadpleegde archiefstukken is opgenomen in *Bijlage 5*. De achterhaalde indicaties worden in *Paragraaf 2.11* beoordeeld op relevantie en herleidbaarheid.

2.8.1.1 THE NATIONAL ARCHIVES: OMGANG EN UITGANGSPUNT ONTLENEN GEGEVENS AAN DAILY LOGS

Alvorens de gegevens uit de *Daily Logs* verwerkt worden, dienen de volgende zaken opgemerkt te worden. De ervaring leert dat enige terughoudendheid bij het hanteren van de gegevens hieruit op zijn plaats is.

Coördinaat aanduidingen, informatie over bommenlast en gevechts-/ bombardementsbeschrijvingen kunnen door allerlei oorzaken niet overeenkomen met de werkelijke gebeurtenissen en/of locaties. Door middel van ander bronnenmateriaal (zoals de Operation Record Books van de betrokken RAF squadrons) en luchtfotoanalyse zal ■ trachten de (beschreven locaties van de) oorlogshandelingen te verifiëren en (indien relevant) te herleiden.

2.8.1.2 GEALLIEERDEN: NORD DE GUERRE COÖRDINATENSTELSEL

De Geallieerden hanteerden gedurende de Tweede Wereldoorlog onder andere het zogeheten Nord de Guerre coördinatenstelsel. De gegevens uit de *Daily Logs* met de eventueel daarin aangehaalde coördinaten zijn door middel van Geallieerde stafkaarten herleidbaar naar een locatie. Een met vier cijfers aangeduid coördinaat beslaat een kaartvierkant van 1000 bij 1000 meter. Indien een locatie met zes (100 meter) of acht cijfers (10 meter) wordt aangeduid, is het in de meeste gevallen mogelijk een specifiekere positie binnen het desbetreffende kaartvierkant aan te geven.

De navolgende Geallieerde stafkaart heeft betrekking op het onderzoeksgebied:

- Stafkaart Venraij, sheet 19 S.W., A.M.S. M831 (G.S.G.S. 4427) First Edition 1944, Holland 1:25.000.

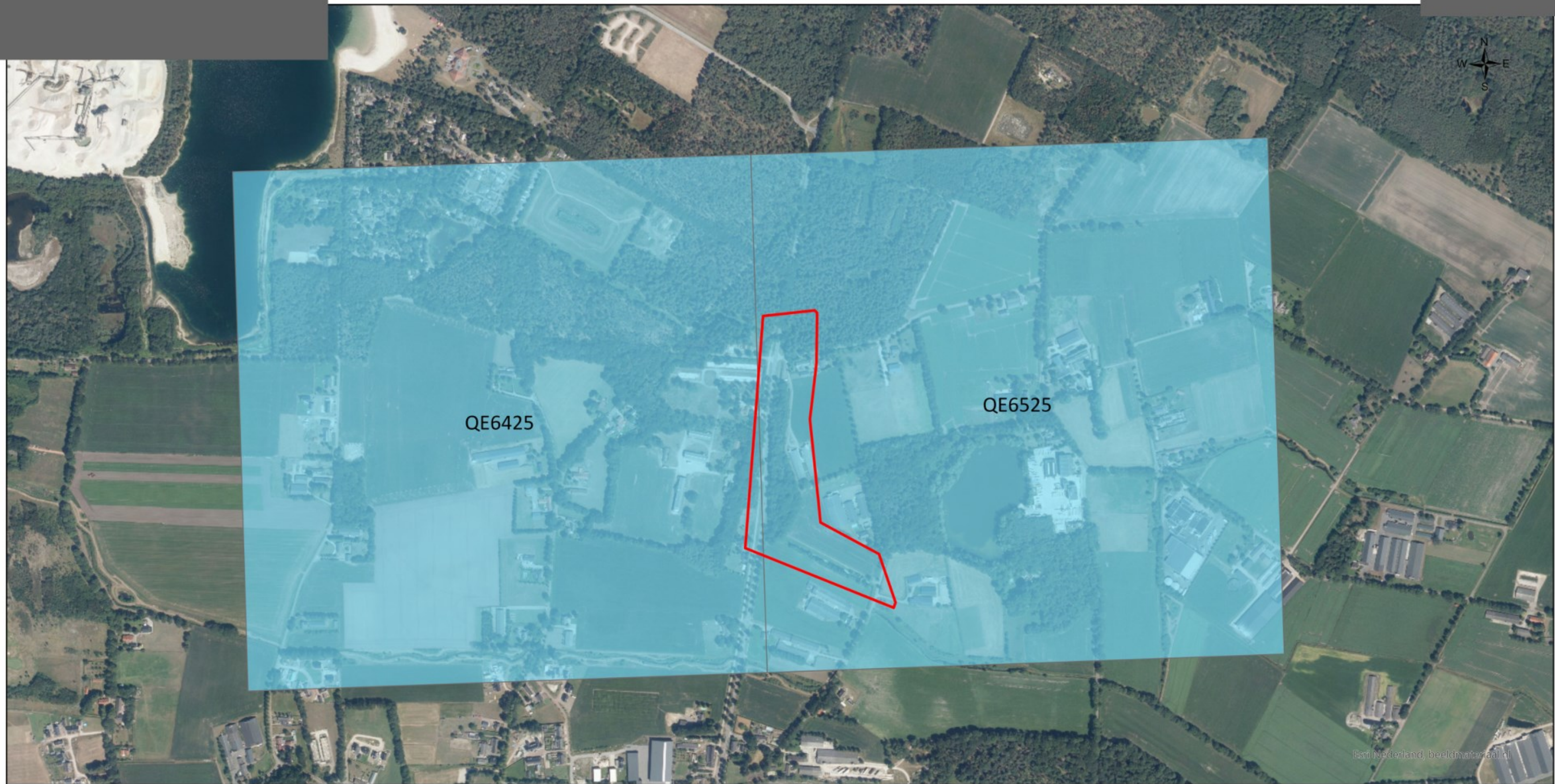
De volgende kaartvierkanten zijn bij het doornemen van de Geallieerde bronnen gehanteerd:

NORD DE GUERRE COÖRDINATEN:	
QE6425	Onderzoeksgebied
QE6525	Onderzoeksgebied

Tabel 2: De gehanteerde kaartvierkanten met basis coördinaat bij het doornemen van de *Daily Logs*.

Overzichtskaart 251-020-TE-03 op de volgende pagina toont de locatie van de gehanteerde *Nord de Guerre*-coördinaten ter hoogte van het onderzoeksgebied.

Nord de Guerre-coördinaten

- Legenda**
- Onderzoeksgebied
 - Nord De Guerre grid

Datum:
18 augustus 2020

Schaal:
1:7.500

Project Nr:
251-020

Tekening Nr:
251-020-TE-03

Opdrachtgever:

Meter
0 50 100 150 200 250

BEZOEKADRES

2.8.2 BUNDESARCHIV-MILITÄRARCHIV

Het *Militärarchiv* is een onderdeel van het Duitse *Bundesarchiv* en is gehuisvest in Freiburg im Breisgau. Deze instelling beheert onder meer het archiefmateriaal en documenten van de Duitse strijdkrachten en het Ministerie van Defensie. Uit de periode van het *Deutsches Reich 1933-1945*, beheert het onder meer de archieven van de *Reichswehr*, *Wehrmacht* en *Waffen-SS*. Opgemerkt dient te worden dat de archieven door verschillende oorlogsactiviteiten ernstig hebben geleden. De schade aan de collecties wordt als volgt omschreven door het *Militärarchiv*:

“Die Überlieferungen aus der Zeit bis 1945 haben durch Kriegseinwirkungen erhebliche Verluste erlitten. Die Unterlagen der zentralen Dienststellen der Wehrmacht und der Heeresführung, der Dienststellen und der Truppen des Heeres unterhalb der Divisionsebene sowie der Luftwaffe und der Waffen-SS sind weitgehend verlorengegangen. Dagegen haben die Masse der Kriegstagebücher der Kommandobehörden des Heeres und der Divisionsstäbe bis 1943 sowie das Archivgut der Marine den Krieg überdauert. Ebenso blieb das Archivgut der wehrtechnischen Einrichtungen und Dienststellen der Wehrmacht nahezu vollständig erhalten. Der größte Teil der Akten der Preußischen Armee wurde 1945 mit dem Brand des Heeresarchivs Potsdam vernichtet.”¹⁸

■ heeft de beschikking over een aantal *Lageberichten* van de Duitse *Luftwaffenführungsstab* uit de periode 1940-1941. In deze rapporten, die per dag werden opgesteld, werd informatie verzameld omtrent de voortgang van de strijd in de verschillende oorlogsgebieden. Een overzicht van de geraadpleegde archiefstukken is opgenomen in *Bijlage 5*. De achterhaalde indicaties worden in *Paragraaf 2.11* beoordeeld op relevantie en herleidbaarheid.

2.9 GEMELDE EN GERUIMDE EXPLOSIEVEN EOD EN M.M.O.D.

Ten behoeve van dit indicatieonderzoek zijn de archieven van de Explosieven Opruimingsdienst (EOD) en zijn voorgangers geraadpleegd op OO-gerelateerde gegevens betreffende het onderzoeksgebied waaruit blijkt dat er naoorlogs OO in en/of nabij het onderzoeksgebied zijn aangetroffen en/of geruimd. Hierbij is het meldingsarchief van de EOD ingezien, waarin gegevens van gemelde en geruimde explosieven vanaf de jaren '70 zijn in te zien. Tevens zijn de archieven van de Mijn- en Munitie Opruimingsdienst (MMOD) en het Korps Hulpverleningsdienst (HVD). Deze twee organisaties kunnen als 'voorlopers' van de EOD worden gezien. Vervolgens is de collectie mijnenveldkaarten geraadpleegd die in bezit is van de EOD te Soesterberg. De aangetroffen indicaties zijn tot besluit verwerkt in een aantal overzichtskaarten waarop de vindlocaties van explosieven en mijnenvelden zijn aangegeven.

De EOD is eigenaar van twee archieven: het Mijnenveldregister en het archief met de 'Uitvoeringsopdrachten (UO's)' – ook betiteld als 'Melding Opdracht Ruimrapportage Afdoeing

¹⁸ <https://www.bundesarchiv.de/DE/Content/Artikel/Benutzen/Hinweise-zur-Benutzung/benutzen-hinweise-militaerische-unterlagen.html> (geraadpleegd: mei 2019).

(MORA's)'; de zgn. ruimrapporten. Dit laatstgenoemde archief bevindt zich in het Semi-Statistisch Informatiebeheer Defensie (SIB) te Rijswijk.

Eventuele meldingen of ruiming van (vermoede) explosieven in of direct grenzend aan het onderzoeksgebied over de periode medio 2010-2020 zijn digitaal raadpleegbaar bij de EOD.

2.9.1 ARCHIEF UITVOERINGSOPDRACHTEN EXPLOSIEVEN OPRUIMINGSDIENST DEFENSIE

Een bruikbare bron bij het beantwoorden van de vraag of er in (de directe omgeving van) het onderzoeksgebied vanaf de jaren '70 mogelijk al ontplofbare oorlogsresten zijn aangetroffen, is het meldingsarchief van de Explosieven Opruimingsdienst Defensie in Rijswijk. In dit archief worden de meldingen bewaard van vermoede explosieven uit de omgeving van het onderzoeksgebied, zoals die bij de EOD tot op heden bekend zijn.¹⁹

Een nadeel van deze bron is dat deze niet volledig is: over de meldingen/ruiming tussen 1940-1944 en 1947/1948-1971 zijn bij de EOD en het SIB nauwelijks gegevens beschikbaar.

Uit de praktijk is gebleken dat door de EOD en haar voorgangers het dichtstbijzijnde adres in de omgeving van de vindplaats als locatie aanduiding wordt gehanteerd. Dit kan betekenen dat het gemelde of geruimde object op een locatie (bijvoorbeeld in akkerland achter het vermelde adres) is gevonden zodat naderhand slechts bij benadering de locatie kan worden aangegeven. De vermelde locaties uit de EOD-meldingen zijn waar mogelijk aangegeven in GIS, waarbij gebruik is gemaakt van Google Earth en Google Maps. Er heeft geen controle plaatsgevonden of de hieraan ontleende adresgegevens corresponderen met de mogelijk in de loop van de jaren veranderde huisnummers of perceelindeling.

De rapporten van de Explosieven Opruimingsdienst Defensie tonen aan wat er ter plaatse door de EOD is aangetroffen, bijvoorbeeld: explosieven uit de Tweede Wereldoorlog, IED 's (*Improvised Explosive Device*; zelfgemaakte explosieven) of helemaal geen ontplofbare oorlogsresten (schroot, etc.). De bevindingen van de EOD bij de meldingen uit de omgeving van het onderzoeksgebied zijn nader geanalyseerd en eveneens in bijgaand overzicht opgenomen.

Opgemerkt dient te worden dat er diverse ruiming wel relevant zijn voor het huidige onderzoeksgebied, maar niet van een specifieke locatie konden worden voorzien (omdat bijvoorbeeld sprake is van een bosgebied). Waar de OO dan exact is geruimd is niet te achterhalen.

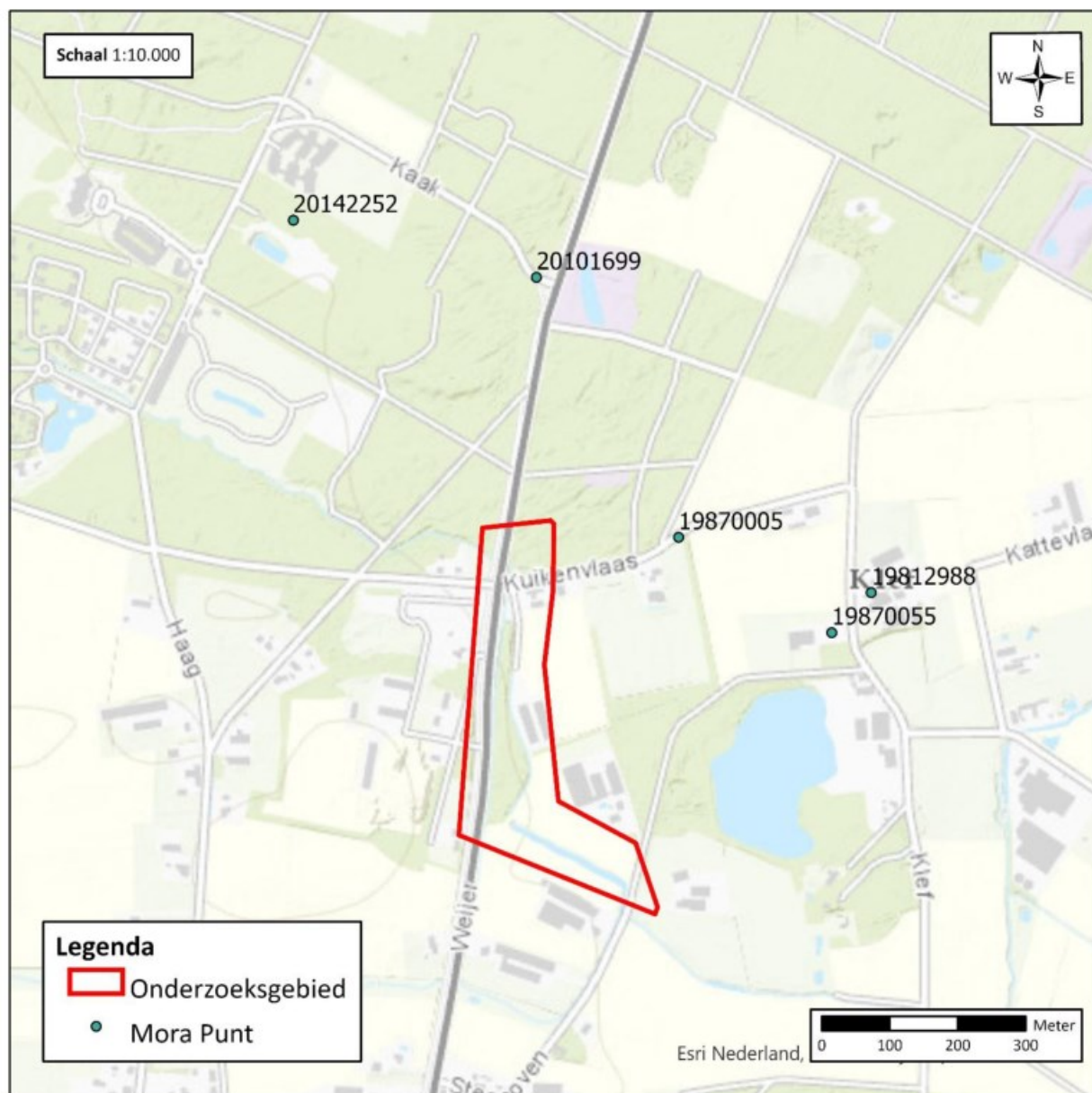
¹⁹ Om een zo nauwkeurig mogelijk beeld te kunnen schetsen of een gebied bloot heeft gestaan aan een bepaald soort oorlogshandelingen (beschietingen, bombardementen etc.), hanteert een ruimere afbakening rondom het onderzoeksgebied bij het aanvragen van de meldings- en ruimrapporten.

MELDING NR.	DATUM ²⁰	LOCATIE	AANGETROFFEN
19812988	28-09-1988	Klef 1 Milheeze	1x Huls van 75 mm.
19870005	02-01-1987	Nabij de Kuikenvlaas, in de berm van zandweg	1x Brisantgranaatpatroon van 75 mm met tijdschokbuis Mkl met buisgatschroef.
19870055	09-01-1987	Klef 2 Milheeze	1x Pantsergranaatpatroon van 2 ponder.
20101699	22-11-2010	Bosperceel 'de Kaak'	1x Brisantgranaat van 75 mm met schokbuis M51 (niet verschoten).
20142252	20-11-2014	Bosgebied te Milheeze	7x Brisantgranaat van 2 inch mortier met schokbuis No 151 (UK) (niet verschoten); 3x Brisantgranaat van 75 mm met schokbuis M48 (US) (niet verschoten); 2x Brisantpantsergranaat van 75 mm met BB M66 (US) (niet verschoten).

Tabel 3: Meldingen en ruiming van mogelijke ontplofbare oorlogsresten in (de omgeving van) het onderzoeksgebied.

Enkele ruiming zijn tot de omgeving van het onderzoeksgebied te herleiden. Er zijn geen ruiming van OO binnen het onderzoeksgebied achterhaald. De locaties van de vondsten zijn in *figuur 3* op de volgende bladzijde weergegeven. De ruiming 19870005, 20101699 en 20142252 zijn bij benadering geprikt.

²⁰ Meldingsdatum

Figuur 3: Weergave uitvoeringsopdrachten Explosieven Opruimingsdienst Defensie.

2.9.2 ARCHIEF M.M.O.D. SEMI-STATISCH INFORMATIEBEHEER DEFENSIE RIJSWIJK

In het Semi-Statistisch Informatiebeheer Defensie te Rijswijk bevindt zich eveneens het archief van de Mijn- en Munitieopruimingsdienst (M.M.O.D). Deze dienst was in de periode 1945-1947 verantwoordelijk voor het opruimen van mijnen en achtergelaten munitie. Het archief bestaat uit meldingen, kaarten, plattegronden en ruimingrapporten uit diverse Nederlandse gemeenten.

Een overzicht van de geraadpleegde archiefstukken is opgenomen in *Bijlage 5*. De achterhaalde indicaties worden in *Paragraaf 2.11* beoordeeld op relevantie en herleidbaarheid.

2.9.3 MIJNENVELDREGISTER

Gedurende de oorlog zijn door de strijdende partijen mijnenvelden ingericht. Deze velden werden voor verschillende doeleinden aangelegd: bescherming, verdediging, het stoppen of desorganiseren van de vijandelijke opmars. Daarnaast werden zogenaamde 'schijnmijnenvelden' aangelegd. Een dergelijk veld bevatte geen explosieven en had ten doel de vijandelijke opmars te vertragen. Het soort (antitank- of antipersoneelmijnen) en aantal gelegde mijnen binnen een mijnenveld was afhankelijk van de functie van het veld.

Na de oorlog zijn de mijnenvelden in Nederland (voor zover bekend) in kaart gebracht in zogenaamde "mijnenboeken". Deze mijnenkaarten zijn in het bezit van de EOD. [REDACTED] heeft bij de EOD navraag gedaan of er voor de onderzoeksgebieden mijnenvelden zijn gedocumenteerd. Uit de door de EOD aangeleverde gegevens blijkt dat er geen geregistreerde mijnenvelden hebben gelegen in en nabij het onderzoeksgebied.

2.9.4 KRANTENBERICHTEN DELPHER

Daar de registratie van ruiming tot 1972 zeer beperkt is, wordt conform het Procescertificaat aanvullend krantenonderzoek gedaan middels de online zoekmachine Delpher²¹ naar berichten over explosievenruiming welke van 1940 tot en met 1972 hebben plaatsgevonden.

De achterhaalde indicaties worden in *Paragraaf 2.11* beoordeeld op relevantie en herleidbaarheid.

²¹ <http://delpher.nl>.

2.10 LUCHTFOTO INTERPRETATIE

Luchtfoto's uit de Tweede Wereldoorlog kunnen in een aantal gevallen een bruikbare bron vormen bij het vergaren van informatie betreffende de mogelijke aanwezigheid van OO.

2.10.1 DOEL VAN DE LUCHTFOTO INTERPRETATIE

Het primaire doel van de luchtfoto interpretatie is het vaststellen of een gebied zichtbaar betrokken is geweest bij oorlogshandelingen. Met andere woorden: zijn er sporen waarneembaar van kraters, stellingen (militaire werken), vernielde of beschadigde bebouwing en andere oorlogs-gerelateerde handelingen. Ten gevolge van deze constatering kan een inschatting worden gemaakt of er een verhoogde kans bestaat op het aantreffen van achtergebleven OO. Luchtfoto's kunnen in de meeste gevallen als een betrouwbare bron worden geclassificeerd, waarmee tevens indicaties geografisch herleid en geverifieerd kunnen worden.

Conform het Procescertificaat dient bij de classificatie van objecten op luchtfoto's de validiteit van de classificatie vastgelegd te worden in de volgende twee niveaus van betrouwbaarheid:

- a. Waarschijnlijk: de organisatie is overwegend zeker van de validiteit van de classificatie van het object op de luchtfoto;
- b. Mogelijk: de organisatie is overwegend onzeker van de validiteit van de classificatie van het object op de luchtfoto;

De betrouwbaarheid van de classificatie wordt per object vastgelegd. Indien een object met de betrouwbaarheid "mogelijk" invloed uitoefent op de afbakening van het verdachte gebied, wordt dit duidelijk in de rapportage beschreven.²²

2.10.2 METHODIEK

Er zijn meerdere typen luchtfoto's, dit heeft onder andere te maken met de opnamehoek. De meest bruikbare voor interpretatie zijn de zgn. *verticals*. Het interpreteren van deze luchtfoto's gebeurt op diverse manieren. Eenvoudig gesteld: de foto's worden zo nauwkeurig mogelijk geanalyseerd op zichtbare verstoringen die mogelijk in verband staan met oorlogshandelingen. Een aantal van de geselecteerde foto's heeft de overlapping en kwaliteit om het stereoscopisch interpreteren (creëren van diepte voor dimensionaal inzicht door middel van het gebruik beeldparen) mogelijk te maken. Vervolgens worden middels georeferentie en georectificatie (door middel van ArcGIS Pro) de luchtfoto's zo exact mogelijk gepositioneerd op een recente ondergrond om de analyseresultaten te transponeren naar de hedendaagse situatie.²³

²² PVROO, 24.

²³ Afhankelijk van de fotohoek (*verticals - split verticals* e.d.), vlieghoogte, de schaal, de gehanteerde fotolens, de beeldkwaliteit, de stabiliteit tijdens de vlucht van het fotograferende vliegtuig, de beschikbare georeferentiepunten, hoogteverschillen in het landschap en de georectificatie, treden er tijdens de georeferentie van de verschillende foto's afwijkingen (toleranties) van 5 meter tot maximaal 10 meter op. In dit onderzoek wordt een tolerantie van 5 meter gehanteerd.

2.10.3 GRENZEN EN MOGELIJKHEDEN VAN LUCHTFOTO INTERPRETATIE

Het hanteren van luchtfoto's bij explosievenonderzoek wordt sterk beïnvloed door een aantal kwaliteits- en randvoorwaarden:

- Beschikbaarheid van luchtfoto's van het gebied;
- Opnamedata;
- Beeldkwaliteit;
- Opnamehoogte en (brandpunt van) de gehanteerde lens (schaal);
- Beschikbare neveninformatie (bijv. bombardements- en aanvalsdata);
- Ondersteunende technische mogelijkheden (bijv. analoge of digitale interpretatie-systemen);
- Ervaring van het uitvoerende personeel met interpreteren/analyseren.

Daarnaast blijft een luchtfoto een momentopname van een situatie die bijvoorbeeld een week, een maand of een jaar later totaal anders zou kunnen zijn. Het is mogelijk dat een bomkrater of een loopgraaf op de ene foto wel, maar op een eerdere of latere luchtfoto niet (meer) zichtbaar is. Tussentijdse herstel- en/of dempwerkzaamheden en camouflage kunnen een vertekend/onvolledig beeld geven. Bovendien kunnen bijvoorbeeld: jaargetijden, bebouwing, schaduwwerking, wolken, puin, begroeiing en water een belemmerend effect hebben op het ontlenen van gegevens aan luchtfotografie.

2.10.4 INVENTARISATIE, SELECTIE EN INTERPRETATIE VAN HET GEHANTEERDE BEELDMATERIAAL

Voor dit onderzoek is er door [REDACTED] een inventarisatie uitgevoerd van beschikbare luchtopnamen in de luchtfotocollecties van Wageningen University (WUR) en de Topografische Dienst te Zwolle (TOPO). De collecties van *National Collection of Aerial Photography* (NCAP) – *The Aerial Reconnaissance Archives* (TARA) en het *Laurier Military History Archive* (LMHA) te Waterloo (Canada) zijn vanwege de coronacrisis gesloten.²⁴ Van de in deze archieven beschikbare luchtfoto's van het onderzoeksgebied zijn er zes luchtfoto's geïnterpreteerd op indicaties van oorlogshandelingen.

Voor het voorliggende onderzoek dient te worden vermeld dat er geen luchtopnamen van het onderzoeksgebied in de periode net na de bevrijding beschikbaar zijn. Daarnaast bemoeilijkte de bebouwing in het onderzoeksgebied de luchtfotoanalyse. In het overzicht opgenomen op de volgende pagina zijn de opnamen beschreven welke voor de luchtfoto interpretatie zijn gebruikt.²⁵ De waargenomen indicaties zijn opgenomen in de overzichtstabel van *Paragraaf 2.11*.

²⁴ Het is sinds 12 augustus 2020 weer mogelijk om bij NCAP luchtopnamen te kopen. Deze konden echter niet voor de deadline van het vooronderzoek worden aangeleverd en verwerkt.

²⁵ Bij de selectie van luchtfoto's is rekening gehouden met: opnamedatum in relatie tot oorlogshandelingen, kwaliteit van het fotobeeld en de schaal.

Nr.:	DATUM:	SORTIE NR.:	SCHAAL (1:x):	BEELDNUMMER(S):	KWALITEIT:	ARCHIEF:	AANTAL:
01	19-11-1944	F 703 R/44	20.000	466	Matig	NARA	1
02	14-07-1945	3G-MEW-S061	40.000	5028, 5029	Redelijk	TOPO	2
03	14-07-1945	3G-TUD-S133	40.000	5186	Goed	TOPO	1
04	15-07-1945	3G-TUD-S147	40.000	5025, 5026	Redelijk	TOPO	2

Tabel 4: Selectietabel van de beschikbare, bewerkte en geanalyseerde luchtfoto's ten behoeve van het onderzoek 'Snelle Loop te Milheeze'.

2.11 OVERZICHTSTABEL OORLOGSHANDELINGEN UIT LITERATUUR, ARCHIEFMATERIAAL EN LUCHTFOTO'S

In navolgend overzicht zijn de gegevens opgenomen welke zijn achterhaald uit hiervoor opgesomde geraadpleegde literatuur, archieven en luchtopnamen. In de tabel worden de locatie beschrijvingen nader getoetst op verificatie, herleidbaarheid en relevantie tot het onderzoeksgebied.

Datum:	Literatuur:	Nationale archieven	INTERNATIONALE ARCHIEVEN	HERLEIDBAARHEID & RELEVANTIE ONDERZOEKSGBIED:
10-05-1940	'Toen het zover was, die 10 ^{de} mei vol stralend weer, bliezen de Nederlanders de weg van Rips naar Milheeze gedeeltelijk op.' ²⁶			Uit de bron blijkt dat de weg naar van Milheeze naar De Rips gedeeltelijk is opgeblazen door de Nederlanders. Het is uit de bron te herleiden op welke plaatsen dit is gedaan en ook niet duidelijk met welk middel de weg is opgeblazen. Hierdoor is de indicatie niet relevant voor het onderzoek.
19-05-1940	'T 705 [redacted] Mk V N1417 DY-B van het No. 102 Ceylon Squadron op het terrein van de [redacted] om 22.00 uur te Bakel Milheeze.'²⁷ '22:00: T0705 [redacted] Crashed on farmland at De Kleft near Bakel-Milheeze [redacted] 417, Unit 102 Sqdn.'²⁸ 'Op 19 mei 1940 rond 22.00 uur is een Britse bommenwerper van het type [redacted] (N1417) neergestort. Het vliegtuig van het 102 Squadron werd gevolgen door F/O [redacted]'²⁹ 'Intussen vielen er in Bakel en vooral in Rips nogal eens vliegtuigen. In Milheeze, op de Klef, viel het eerste al op 18 of 20 mei 1940. De piloot daarvan is een tijdlang op het Algemeen Kerkhof in Bakel – nu aan de ingang van St. Jozefsheil, de beukenheg ervan is nog terug te vinden – begraven geweest.'³⁰ 'De eerste melding dateerde van 19 mei 1940. Op die dag 's avonds om 22.00 uur stortte te Milheeze op de Klef een Engelse Bristolbommenwerper na geraakt te zijn door vijandelijk vuur brandend neer. Een piloot werd gedood en twee andere bemanningsleden werden gevangen genomen. De gesneuvelde piloot werd op het kerkhof te Bakel begraven en in 1945 overgebracht naar de Engelse militaire begraafplaats in Mierlo.'³¹	'19 mei 1940 ± 22 uur te Milheeze nabij gehucht de Klef 1 Engels bombardementsvliegtuig, vermoedelijk type Bristol-Blenheim, na beschieting door Duitse jager neergestort, 1 piloot gedood en 2 gevangen genomen. De gesneuvelde piloot werd begraven op het algemeen begraafplaats te Bakel en is ± 1945 weer opgegraven en naar elders overgebracht.'³² 'In den nacht van 19 op 20 Mei 1940 stortte alhier in deze gemeente te Milheeze op de Klef een Engelsch vliegtuig brandend neer. De piloot was dood en is alhier op het algemeen kerkhof begraven. Twee Engelsche vliegeniers werden aan de Duitse autoriteiten overgegeven. Het vliegtuig, waarbij eenige niet ontplofte bommen lagen is door een Duitse wacht bewaakt, totdat de bommen door de Duitschers onschadelijk waren gemaakt.'³³ 'Omstreeks dien tyd naderde een vliegtuig de gemeente Bakel, uit de richting Venraij en vloog in de richting Helmond. Toen het boven de gemeente Bakel was zag ik dat het brandde. Daarop draaide het vliegtuig en vloog in de richting Gemert. Terwijl het over Milheeze vloog zag ik dat het daalde en zag ik dat het op de Klef gemeente Bakel neerkwam, waarop ik u direct gewaarschuwd heb.'³⁴		In de bronnen wordt een neergestort vliegtuig nabij de Klef vermeld, maar de exacte crashlocatie wordt niet vermeld. Daarnaast zijn volgens een archiefbron de niet-ontplofte bommen onschadelijk gemaakt. Hierdoor is de crashlocatie niet te herleiden naar het onderzoeksgebied en zijn er geen aanwijzingen dat er bommen in het onderzoeksgebied liggen. De indicatie is derhalve niet relevant voor het onderzoek.
17-08-1941		'Hedennacht te 1.40 zijn 3 brisantbommen afgeworpen en ontploft in het vrije veld tusschen Bakel en Milheeze. Geen schade. Geen persoonlijke ongevallen.' ³⁵		Uit de bron kunnen de specifieke locaties waar de drie brisantbommen zijn gevallen niet worden achterhaald. De indicatie is daarom niet relevant voor het onderzoek.
30/31-05-1942	'In de nacht van 30-31 mei 1942 kwamen er een honderdtal brandbommen in de gemeente neer. Er was geen schade.' ³⁶	'In den nacht van 30 op 31 Mei kwamen een honderdtal brandbommen in deze gemeente neer. Geen schade. De Burgemeester deed de voorgeschreven meldingen.' ³⁷		Uit de bronnen blijkt dat er brandbommen zijn gevallen op de gemeente Bakel en Milheeze. Er zijn geen aanwijzingen dat er ook brandbommen zijn gevallen in of nabij het

²⁶ [redacted] *We wisten niet wat oorlog was...: Een impressie van het verloop van Wereldoorlog II in Bakel, Milheeze en Rips* (Bakel-Milheeze, 1994), p. 2.

²⁷ [redacted] *Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945* (z.p. z.j.), p. 101.

²⁸ Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945: <https://www.verliesregister.studiegroepluchtoorlog.nl/rs.php?aircraft=&sglo=&date=&location=milheeze&pn=&unit=&name=&cemetery=&airforce=&target=&area=&airfield=> (geraadpleegd op 07-07-2020).

²⁹ Neergestorte vliegtuigen in Bakel 1940-1945: <https://www.bhic.nl/ontdekken/verhalen/neergestorte-vliegtuigen-in-bakel-1940-1945> (geraadpleegd op 07-07-2020).

³⁰ [redacted] *We wisten niet wat oorlog was...: Een impressie van het verloop van Wereldoorlog II in Bakel, Milheeze en Rips* (Bakel-Milheeze, 1994), p. 9.

³¹ [redacted] *Tussen crisis en wederopbouw. De geschiedenis van Bakel, Milheeze en Rips tussen de jaren 1930 en 1950* (Turnhout, 1995), p. 88.

³² Herdenking en viering van 4 en 5 mei, alsmede oorlogsdocumentatie van de gemeente, 1990-1996, Deel 2, Gemeentearchief Gemert-Bakel, Gemert, AB.021 Archief van het Gemeentebestuur Bakel en Milheeze, 1969-1996, inv. nr. 3063.

³³ Bescherming van de bevolking tegen geweld. Luchtbescherming. Melding aan de inspectie Luchtbescherming van ongevallen en voorvallen welke met oorlogshandelingen verband houden 1940-1945, Gemeentearchief Gemert-Bakel, Gemert, AB.003 Archief van het Gemeentebestuur Bakel en Milheeze, 1932-1968, inv. nr. 689.

³⁴ Meldingen en processen-verbaal ontvangen van gemeenten over geallieerde luchtactiviteiten, 1940-1941: Noord-Brabant, Nationaal Archief, Den Haag, 2.04.53.15 Archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken: Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen, 1937-1946, inv. nr. 78.

³⁵ Idem.

³⁶ [redacted] *Tussen crisis en wederopbouw. De geschiedenis van Bakel, Milheeze en Rips tussen de jaren 1930 en 1950* (Turnhout, 1995), p. 88.

³⁷ Politie maandrappporten, ingezonden door de burgemeester als politiegezagdrager, 1942-1944, Gemeentearchief Gemert-Bakel, Gemert, AB.003 Archief van het Gemeentebestuur Bakel en Milheeze, 1932-1968, inv. nr. 365.

Datum:	Literatuur:	Nationale archieven	INTERNATIONALE ARCHIEVEN	HERLEIDBAARHEID & RELEVANTIE ONDERZOEKSGBIED:
				onderzoeksgebied. De indicatie is derhalve niet relevant voor het onderzoek.
01/02-06-1942	'In de nacht van 1-2 juni 1942 vielen hier en daar ongeveer twintig brandbommen en twee brisantbommen. Er was geen schade.' ³⁸	'In den nacht van 1 op 2 Juni kwamen een twintigtal brandbommen neer en twee brisantbommen. Geen schade. De Burgemeester deed wederom de voorgeschreven meldingen.' ³⁹		Uit de bronnen kunnen de specifieke locaties waar de brandbommen en brisantbommen zijn gevallen niet worden achterhaald. De indicatie is daarom niet relevant voor het onderzoek.
08/09-06-1942		'In den nacht van 8 op 9 Juni stortte in deze gemeente een Engelsch vliegtuig neer. Geen persoonlijke ongelukken. De burgemeester verrichtte de meldingen.' ⁴⁰		Er zijn geen verdere gegevens bekend over dit neergestort vliegtuig, zoals een specifiekere locatiebeschrijving. Hierdoor kan het neergestorte vliegtuig niet herleid worden naar het onderzoeksgebied. De indicatie is daarom niet relevant voor het onderzoek.
13/14-06-1942	'In de nacht van 13-14 juni 1942 zijn er wederom vele brandbommen op verschillende plaatsen in de hele gemeente afgeworpen, welke geen schade veroorzaakten.' ⁴¹	'Alleen in den nacht van 13 op 14 Juli werden in deze gemeente een tweehonderdtal brandbommen afgeworpen. Geen Schade. De Burgemeester deed de voorgeschreven meldingen.' ⁴²		Uit de bronnen blijkt dat er brandbommen zijn gevallen op de gemeente Bakel en Milheeze. Er zijn geen aanwijzingen dat er ook brandbommen zijn gevallen in of nabij het onderzoeksgebied. De indicatie is derhalve niet relevant voor het onderzoek.
28-01-1943		'Op 28 Januari 1943 kwam een Engelsche piloot in deze gemeente neer. Hij werd aan de Deutsche instanties overgegeven. De Burgemeester deed de voorgeschreven meldingen.' ⁴³		Er zijn geen verdere gegevens bekend over hoe de Engelse piloot welke benoemd wordt in de bron in de gemeente is neergekomen. Er zijn bijvoorbeeld geen gegevens van een mogelijk neergestort vliegtuig welke te herleiden is naar het onderzoeksgebied. De indicatie is daarom niet relevant voor het onderzoek.
17-06-1943	'Op 17 juni 1943 werden fosforbommen afgeworpen, waarvan er 5 stuks ontbrandden. Verder was er in die maand nog een bominslag, waarbij van schade geen melding werd gemaakt.' ⁴⁴	'17 juni 1943 6 stuks fosforbrandbommen in flessen gevonden, waarvan 5 ontbranden, geen schade.' ⁴⁵ 'Heden, 17 Juni 1943 te 13 uur werd mij [...] bericht, dat in het buurtschap De Rips, in het weiland nabij boerderij van den landbouwer ██████████ brandbommen waren gevonden. [...] Op de plaats waar bovengenoemde "bommen" waren neergekomen, constateerde ik, dat juist een der gevonden projectielen tot ontbranding was gekomen waarvan een rookwolk opsteeg, die phosphorlucht verspreidde. [...] Hierbij was gebleken dat slechts 6 van deze projectielen, die bleken "phosphorfleschjes" te zijn, waren gevonden, waarvan er 5 tot ontbranding waren gekomen. Deze 5 uitgebrande fleschjes werden ter plaatse in den grond gegraven, terwijl het 1 nog niet tot ontbranding gekomen fleschje in een bus door mij werd meegenomen teneinde dit ten gemeentehuize onder water te bewaren.' ⁴⁶		In de literatuurbron wordt gesproken over de afworp van fosforbronnen. Uit de archiefbron blijkt dat deze zijn neergekomen in het buurtschap De Rips. De Rips ligt op een aanzienlijke afstand ten noorden van het onderzoeksgebied. De indicatie is derhalve niet relevant voor het onderzoek.
04/05-11-1943	'In de nacht van 4-5 november 1943 zijn enkele fosfor-rubberbommen in het veld gevallen. Er was geen schade.' ⁴⁷	'In den nacht van 4 op 5 November i.l. zijn enkele fosfor-rubberbommen in deze gemeente afgeworpen in het open veld, die echter geen schade aanrichtten. De voorgeschreven meldingen werden door het hoofd van den Luchtbeschermingsdienst gedaan.' ⁴⁸		De specifieke locaties waar de fosforrubberbommen zijn gevallen, zijn niet te achterhalen. Hierdoor is deze indicatie niet relevant voor het onderzoek.

³⁸ ██████████ *Tussen crisis en wederopbouw. De geschiedenis van Bakel, Milheeze en Rips tussen de jaren 1930 en 1950* (Turnhout, 1995), p. 88.

³⁹ Politionele maandrapporten, ingezonden door de burgemeester als politiegezagdrager, 1942-1944, Gemeentearchief Gemert-Bakel, Gemert, AB.003 Archief van het Gemeentebestuur Bakel en Milheeze, 1932-1968, inv. nr. 365.

⁴⁰ Idem.

⁴¹ ██████████, *Tussen crisis en wederopbouw. De geschiedenis van Bakel, Milheeze en Rips tussen de jaren 1930 en 1950* (Turnhout, 1995), p. 88.

⁴² Politionele maandrapporten, ingezonden door de burgemeester als politiegezagdrager, 1942-1944, Gemeentearchief Gemert-Bakel, Gemert, AB.003 Archief van het Gemeentebestuur Bakel en Milheeze, 1932-1968, inv. nr. 365.

⁴³ Idem.

⁴⁴ ██████████ *Tussen crisis en wederopbouw. De geschiedenis van Bakel, Milheeze en Rips tussen de jaren 1930 en 1950* (Turnhout, 1995), p. 89.

⁴⁵ Herdenking en viering van 4 en 5 mei, alsmede oorlogsdocumentatie van de gemeente, 1990-1996, Deel 2, Gemeentearchief Gemert-Bakel, Gemert, AB.021 Archief van het Gemeentebestuur Bakel en Milheeze, 1969-1996, inv. nr. 3063.

⁴⁶ Bescherming van de bevolking tegen geweld. Luchtbescherming. Melding aan de inspectie Luchtbescherming van ongevallen en voorvallen welke met oorlogshandelingen verband houden 1940-1945, Gemeentearchief Gemert-Bakel, Gemert, AB.003 Archief van het Gemeentebestuur Bakel en Milheeze, 1932-1968, inv. nr. 689.

⁴⁷ ██████████ *Tussen crisis en wederopbouw. De geschiedenis van Bakel, Milheeze en Rips tussen de jaren 1930 en 1950* (Turnhout, 1995), p. 90.

⁴⁸ Politionele maandrapporten, ingezonden door de burgemeester als politiegezagdrager, 1942-1944, Gemeentearchief Gemert-Bakel, Gemert, AB.003 Archief van het Gemeentebestuur Bakel en Milheeze, 1932-1968, inv. nr. 365.

Datum:	Literatuur:	Nationale archieven	INTERNATIONALE ARCHIEVEN	HERLEIDBAARHEID & RELEVANTIE ONDERZOEKSGBIED:
17-09-1944	‘Op 17 september 1944 stortte een Engels vliegtuig neer bij de Klef en in september 1944 bij de Rips een Duits toestel.’ ⁴⁹			In de bron wordt een neergestort vliegtuig nabij de Klef vermeld, maar de exacte crashlocatie wordt niet vermeld. Hierdoor is de crashlocatie niet te herleiden naar het onderzoeksgebied. De indicatie is derhalve niet relevant voor het onderzoek. Het vliegtuig dat in deze literatuurbron wordt genoemd, is mogelijk hetzelfde vliegtuig dat ook in de bronnen van 18-09-1944 wordt benoemd.
18-09-1944	██████ C-47 met nummer 43.15638 6E van het 36th Troop Carrier Squadron van de 316th Troop Carrier Group bij de Klef te Milheeze.’⁵⁰ ‘17:00: T4118 C-47 A Crashed 2 km nne of Milheeze. Serial 43-15638, Unit 316TCG/36Sq. Cause of the Crash: Hit by small arms fire.’⁵¹ ‘In een poging de bruggen over de Maas, Waal en Rijn te veroveren, startten de geallieerden in september 1944 de Operatie Market Garden. Luchtlandingstroepen werden met vliegtuigen van het type C-47A Skytrain aangevoerd. Op 17 en 18 september zijn er daarvan een aantal neergestort, onder andere in zo’n twee kilometer ten noord-noordoosten van Milheeze. Daar stortte op 18 september 1944 rond 17.00 uur de C-47A met serienummer 43-15638 van het 316TCG/36Sq neer, gevlogen door 1st Lt. ██████.’⁵² ‘Op maandag 18 september waren er weer de hele dag vliegtuigen in de lucht. Bij de Klef stortte een Amerikaans toestel neer. Eén piloot werd gevangen genomen. De andere bemanningsleden wisten zich bij Stevensbeek in veiligheid te brengen.’⁵³	‘In de laatste maanden voor de bevrijding werden op het gemeentesecretarie geen aantekeningen gemaakt, omdat het personeel grotendeels niet meer aanwezig was. Het is echter bekend dat in september 1944 een Engels vliegtuig is neergestort nabij het gehucht de Klef te Milheeze en een Duitse jager in dezelfde maand te Rips.’ ⁵⁴		In de bronnen worden meerdere neergestorte vliegtuigen vermeld in de Klef, maar exacte crashlocaties worden niet benoemd. De crashlocaties zijn hierdoor niet te herleiden naar het onderzoeksgebied. De indicaties zijn derhalve niet relevant voor het onderzoek.
24-09-1944			159th Infantry Brigade H.Q., War Diary ‘During the night patrols were sent fwd and reports came in that enemy tpt, half-tracks, tks and SP guns were moving NE from the direction Helmond – Bakel and Milheeze.’ ⁵⁵	In de <i>War Diary</i> wordt benoemd dat diverse activiteiten plaatsvonden in de gemeente Bakel en Milheeze. Er zijn geen aanwijzingen dat deze beschrijving betrekking heeft tot het onderzoeksgebied. Daarnaast worden geen oorlogshandelingen omschreven. De indicatie is niet relevant voor het onderzoek.
25-09-1944	‘Generaal ██████ van de 11 ^{de} Armoured had besloten met zijn eenheid via twee routes de achtervolging in te zetten. De 159 ^{ste} (infanterie) Brigade zou over Helmond, Bakel en Gemert naar St.-Anthonis trekken, terwijl de 29 ^{ste} (pantser) Brigade de kortste weg, via Milheeze en De Rips, zou nemen. Helmond werd zonder slag of stoot bevrijd, bij Bakel en Gemert werden nog wat achterhoedegevechten geleverd, maar al met al was het een ontspannen dag voor de Britten.’ ⁵⁶		29th Armoured Brigade, H.Q., War Diary ‘23 H gps end patrol to area 6319 and patrol wood to N of rd. They find no enemy. 3 R Tks patrol to Y-rd 659211 and patrol NE and E from there. They report rd-block just E of Y-rd, otherwise all clear. [...] Remainder 23 H go follow up and move N of Y-rd, Leading tp meets Atk gun area 6523, which is knocked out. 23 H and 2 FF Yeo who moved up to Bakel 6124 and sent one sqn E from there, join up at X rds 650247.’ ⁵⁷	Uit de <i>War Diary</i> en de literatuurbron wordt duidelijk dat in Milheeze geallieerden aanwezig waren, maar in de bronnen van deze datum worden geen oorlogshandelingen benoemd in of nabij het onderzoeksgebied. Daarnaast vertonen de benoemde coördinaten geen overlap met het onderzoeksgebied. De indicatie is derhalve niet relevant voor het onderzoek.
			23 Hussars, War Diary ‘Pass through 2 FF as far as area De Rips 6630. Area of responsibility from canal 688 to excl Milheeze X rds. ‘A’ Sqn	

⁴⁹ ██████ *Tussen crisis en wederopbouw. De geschiedenis van Bakel, Milheeze en Rips tussen de jaren 1930 en 1950* (Turnhout, 1995), p. 91.

⁵⁰ T. Eversteijn, *Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945* (z.p. z.j.), p. 2180.

⁵¹ Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945: <https://www.verliesregister.studiegroepluchtoorlog.nl/rs.php?aircraft=&sglo=&date=&location=milheeze&pn=&unit=&name=&cemetery=&airforce=&target=&area=&airfield=> (geraadpleegd op 07-07-2020).

⁵² Neergestorte vliegtuigen in Bakel 1940-1945: <https://www.bhic.nl/ontdekken/verhalen/neergestorte-vliegtuigen-in-bakel-1940-1945> (geraadpleegd op 07-07-2020).

⁵³ ██████ *Tussen crisis en wederopbouw. De geschiedenis van Bakel, Milheeze en Rips tussen de jaren 1930 en 1950* (Turnhout, 1995), p. 116.

⁵⁴ ██████ *Ring van 4 en 5 mei, alsmede oorlogsdocumentatie van de gemeente, 1990-1996*, Deel 2, Gemeentearchief Gemert-Bakel, Gemert, AB.021 Archief van het Gemeentebestuur Bakel en Milheeze, 1969-1996, inv. nr. 3063.

⁵⁵ 159th Infantry Brigade H.Q., 1944, The National Archives, Londen, WO 171 War Office: Allied Expeditionary Force, North West Europe (British Element): War Diaries, Second World War, inv. nr. 691.

⁵⁶ ██████ *Brabant bevrijd* (Hulst, 1993), p. 107.

⁵⁷ 29th Armoured Brigade H.Q., 1944, The National Archives, Londen, WO 171 War Office: Allied Expeditionary Force, North West Europe (British Element): War Diaries, Second World War, inv. nr. 627.

Datum:	Literatuur:	Nationale archieven	INTERNATIONALE ARCHIEVEN	HERLEIDBAARHEID & RELEVANTIE ONDERZOEKSGBIED:
			<i>group 6833, 'B' Sqn group 6630, 'C' Sqn group and RHQ at De Rips X rds 6629. Patrols maintain contact with enemy along line of canal to East of rd. 9 Shermans received.</i> ⁵⁸ Royal Horse Artillery 13th Regiment, War Diary <i>'Forward to clear and take up posns along rd Milheeze-Oploo.'</i> ⁵⁹	
25-09-1944	Bevrijding Milheeze			
Na de bevrijding	'In Milheeze stierven twee jongens toen ze speelden met mortiergranaten. Ze waren met vieren. Een van hen had geluk; die moest naar huis om te slachten. Toen een van de granaten ontplofte, was een jongen van [REDACTED] op slag dood. Janus v.d. Laar was zwaar gewond. Hij overleed in het ziekenhuis waarheen de Engelsen hem gebracht hadden. De derde jongen, een evacu�, lag lang in het ziekenhuis, maar overleefde.' ⁶⁰			In de literatuurbron wordt een gebeurtenis omschreven waarbij twee jongens stierven nadat ze speelden met mortiergranaten. Het wordt uit de bron niet duidelijk waar deze gebeurtenis specifiek plaatsvond en waar deze mortiergranaten gevonden zijn. De indicatie is hierdoor niet herleidbaar naar het onderzoeksgebied en derhalve niet relevant voor het onderzoek.
26-09-1944			29th Armoured Brigade H.Q., War Diary <i>'Coy of 9 Inf Bde takes over X rds 650247 from sp coy 8 RB Inns of Court patrolled all rds to N, W and E of Div area during the day. Locations unchanged.'</i> ⁶¹	Het benoemde coördinaat in de <i>War Diary</i> ligt op ongeveer een kilometer afstand ten zuiden van het onderzoeksgebied. Daarnaast worden geen oorlogshandelingen in de bron vermeld. De indicatie is derhalve niet relevant voor het onderzoek.
27-09-1944			29th Armoured Brigade H.Q., War Diary <i>'8 Inf Bde take over CL up to 657262 from 23 H.'</i> ⁶²	Het benoemde coördinaat in de <i>War Diary</i> ligt op ongeveer een kilometer afstand ten noorden van het onderzoeksgebied. Daarnaast worden geen oorlogshandelingen in de bron vermeld. De indicatie is derhalve niet relevant voor het onderzoek.
DATUM:	SORTIE NR.:	SCHAAL (1:x):	BEELDNUMMER(S):	BESCHRIJVING:
19-11-1944	F 703 R/44	20.000	466	Geen sporen van militaire werken of schade aan het landschap als het gevolg van oorlogshandelingen waargenomen binnen en/of nabij het onderzoeksgebied.
01-01-1945	'Focke Wulf Fw 190 A-8 met Werkenummer 82312 van het 14./JG 3 "Udet" bij Bakel Milheeze.' ⁶³ [REDACTED] Bf 109 G-14 van het 10./JG 6 te Bakel – Milheeze. '14/JG3 A-8 Uffz. [REDACTED] Bakel-Milheeze.' ⁶⁵ '10/JG6 G-14 Uffz. Schaup. Bakel-Milheeze.' ⁶⁶ 'Op 1 januari 1945 werd op de Stippelberg een Engels toestel naar beneden gehaald, waarbij de piloot om het leven kwam. De bevrijding was hier toen al een feit, maar de Duitse luchtmacht voerde op die dag nog een laatste offensief, genaamd "Bodemplatte" uit. Deze Duitse actie zaaide nogal wat paniek. In Bakel kwamen de mensen net uit de kerk toen er Duitse vliegtuigen overkwamen die hevig vuur afgaven. Bij deze actie raakten enkele mensen gewond.' ⁶⁷			In de bronnen worden diverse neergestorte vliegtuigen genoemd. Geen van deze crashlocaties is te herleiden naar het onderzoek. De indicaties zijn daarom niet relevant voor het onderzoek. Daarnaast zijn er geen aanwijzingen dat het offensief van de Duitse luchtmacht, genaamd "Bodemplatte" ook betrekking had tot het onderzoeksgebied. Deze indicatie is daarom ook niet relevant voor het onderzoek.

⁵⁸ 23 Hussars, 1944 Jan.-Sept., The National Archives, Londen, WO 171 War Office: Allied Expeditionary Force, North West Europe (British Element): War Diaries, Second World War, inv. nr. 847.

⁵⁹ Royal Artillery; Royal Horse Artillery Regiments 13 Regt., 1944 Jan.-Dec., The National Archives, Londen, WO 171 War Office: Allied Expeditionary Force, North West Europe (British Element): War Diaries, Second World War, inv. nr. 1015.

⁶⁰ [REDACTED] *We wisten niet wat oorlog was...: Een impressie van het verloop van Wereldoorlog II in Bakel, Milheeze en Rips* (Bakel-Milheeze, 1994), p. 47.

⁶¹ 29th Armoured Brigade H.Q., 1944, The National Archives, Londen, WO 171 War Office: Allied Expeditionary Force, North West Europe (British Element): War Diaries, Second World War, inv. nr. 627.

⁶² Idem.

⁶³ T. Eversteijn, *Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945* (z.p. z.j.), p. 2416.

⁶⁴ Idem, p. 2420.

⁶⁵ [REDACTED], *En nooit was het stil...: kroniek van een luchtoorlog*, deel 2 (Den Haag, 1993), bijlage Verliezen, p. 42.

⁶⁶ Idem, p. 43.

⁶⁷ [REDACTED] *Tussen crisis en wederopbouw. De geschiedenis van Bakel, Milheeze en Rips tussen de jaren 1930 en 1950* (Turnhout, 1995), p. 92.

Datum:	Literatuur:	Nationale archieven	INTERNATIONALE ARCHIEVEN	HERLEIDBAARHEID & RELEVANTIE ONDERZOEKSGBIED:
29-03-1945		<i>'Report V.1 bombs fallen in: Bakel & Milheeze: 29 March 1945, 17.30. 5 Houses are slightly damaged.'</i> ⁶⁸		De archiefbron is niet te herleiden naar het onderzoeksgebied. Hierdoor is de indicatie niet relevant voor het onderzoek.
DATUM:	SORTIE NR.:	SCHAAL (1:x):	BEELDNUMMER(s):	BESCHRIJVING:
14-07-1945	3G-MEW-S061	40.000	5028, 5029	Geen sporen van militaire werken of schade aan het landschap als het gevolg van oorlogshandelingen waargenomen binnen en/of nabij het onderzoeksgebied.
	3G-TUD-S133	40.000	5186	Geen sporen van militaire werken of schade aan het landschap als het gevolg van oorlogshandelingen waargenomen binnen en/of nabij het onderzoeksgebied.
15-07-1945	3G-TUD-S147	40.000	5025, 5026	Geen sporen van militaire werken of schade aan het landschap als het gevolg van oorlogshandelingen waargenomen binnen en/of nabij het onderzoeksgebied.

Tabel 5: Overzichtstabel oorlogshandelingen/indicaties met verwijzingen naar (de omgeving van) het onderzoeksgebied.

⁶⁸ Rapporten over in januari – maart 1945 in Noord-Brabant neergekomen vliegende bommen V1 en V2, 1945, BHIC, 's Hertogenbosch, 127 Militair Gezag in Noord-Brabant, 1944-1946, inv. nr. 211.

3 HET CONTRA-INDICATIE ONDERZOEK

In het onderzoeksgebied kunnen na de oorlog activiteiten hebben plaatsgevonden die de kans op de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten kunnen beïnvloeden. Dit betreft bijvoorbeeld grondroerende werkzaamheden (zoals ontgravingen, de aanleg van wegen en watergangen, agrarische activiteiten, bouw van opstallen en andere grondroerende werkzaamheden) waarbij verondersteld mag worden dat bij deze werkzaamheden eventuele aangetroffen OO zijn gemeld en geruimd. Er kunnen activiteiten hebben plaatsgevonden waarbij grond is aangevoerd welke mogelijk OO bevatten (redepositie). Onder contra-indicaties worden ook opsporingswerkzaamheden door zowel de EOD (en haar voorgangers) en civiele opsporingsbedrijven verstaan.

3.1 BEELDVERGELIJKING TEN BEHOEVE CONTRA-INDICATIE ONDERZOEK

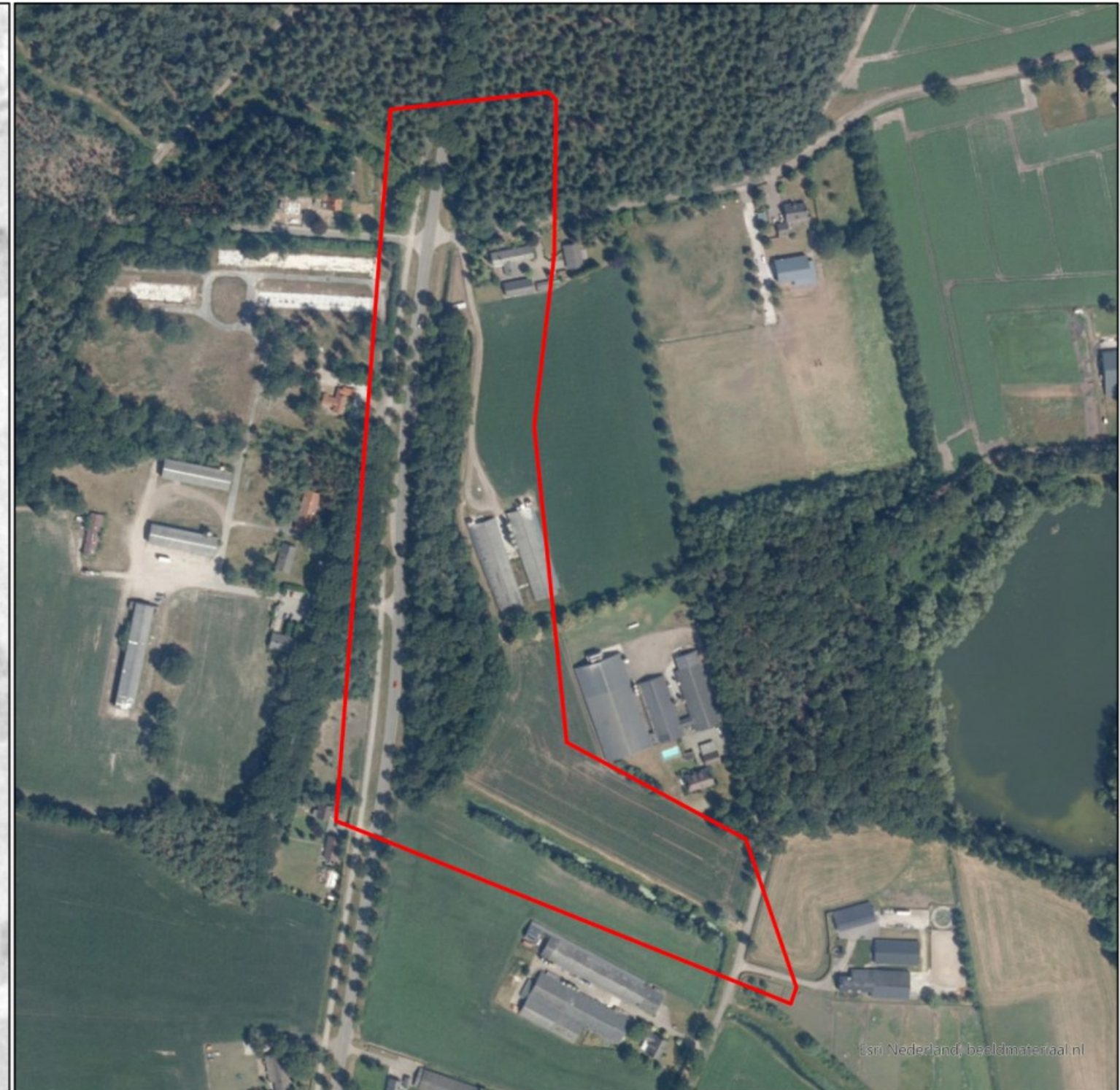
Het vaststellen van grondroerende activiteiten gebeurt conform het gestelde in het WSCS-OCE, deels aan de hand van beeldvergelijking van satellietbeelden met luchtfoto's uit het tijdvak 1939-1945. De navolgende *tekening 251-020-TE-04* toont de beeldvergelijking tussen huidige satellietbeelden en een luchtopname van 14 juli 1945.

De beeldvergelijking toont enkele naoorlogse veranderingen. De omgeving van het onderzoeksgebied heeft een grotendeels gelijk gebleven agrarische invulling. Op enkele plaatsen is naoorlogs bebouwing verwezenlijkt, ook binnen het onderzoeksgebied. Tevens zijn enkele perceelindelingen veranderd. De weg aan de westkant van het onderzoeksgebied, de Weijer, is verlegd. Daarnaast is in het zuidoostelijke gedeelte van het onderzoeksgebied de loop van de Snelle Loop gewijzigd.

Beeldvergelijking

Esri Nederland, beeldmateriaal.nl

Esri Nederland, beeldmateriaal.nl

Legenda
[Red outline] Onderzoeksgebied

Datum:
18 augustus 2020
Schaal:
1:3.500
Project Nr:
251-020
Tekening Nr:
251-020-TE-04
Opdrachtgever:

0 50 100 Meter

BEZOEKADRES

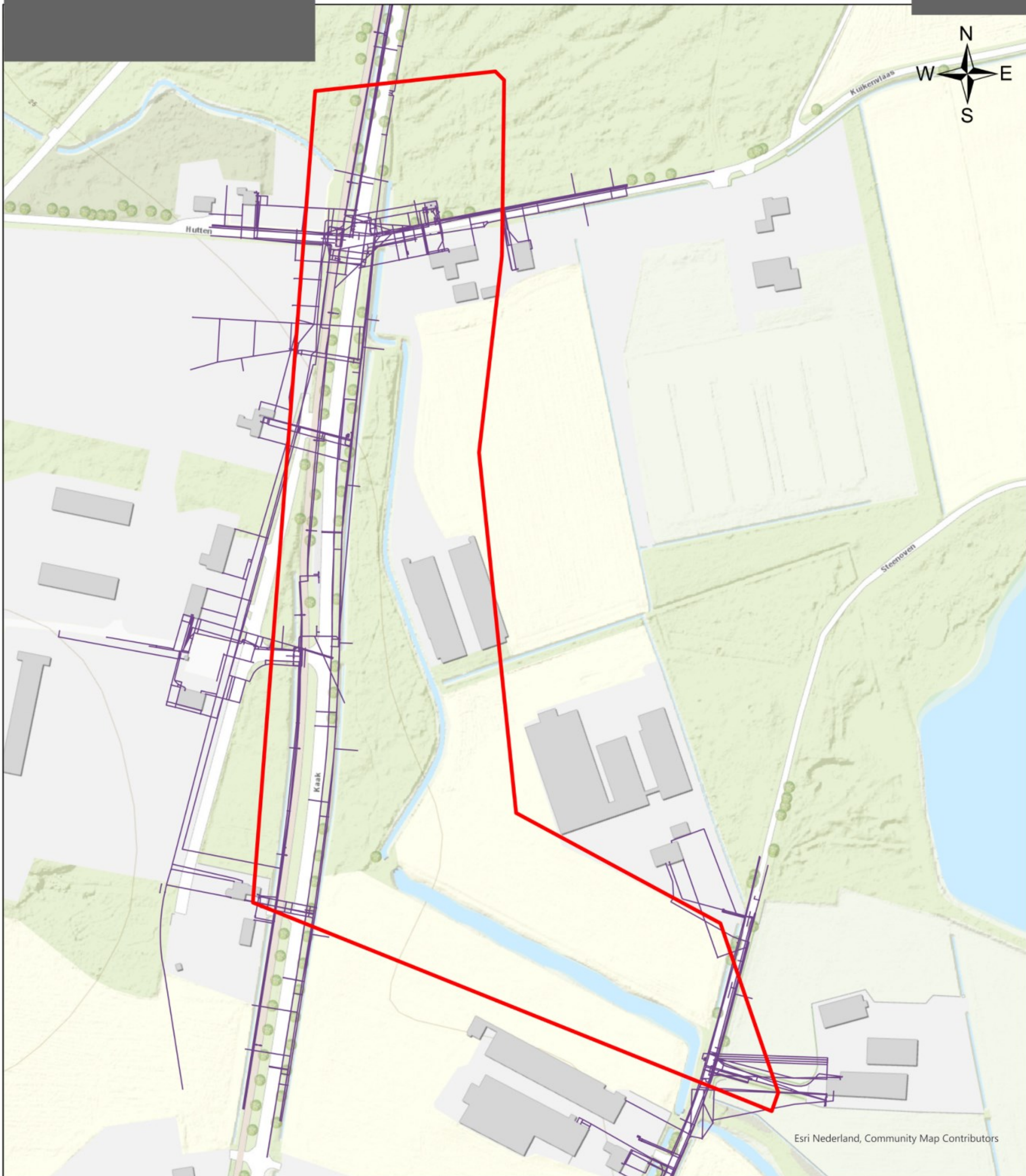

3.2 KLIC-MELDING

Ten behoeve van het in kaart brengen van contra-indicaties heeft in augustus 2020 een KLIC-melding gedaan bij het Kadaster te Zwolle.⁶⁹ De aangeleverde gegevens zijn op de volgende pagina weergegeven ten opzichte van het onderzoeksgebied in *tekening 251-020-TE-05*. Resultaat van deze melding is de wetenschap dat er zich binnen het onderzoeksgebied diverse kabels en leidingen bevinden welke naoorlogs zijn aangelegd. Het ontbreekt aan complete gegevens waaruit valt op te maken op welke diepte deze kabels en leidingen zich bevinden. Derhalve kan enkel worden gesteld dat de kabels en leidingen een contra-indicatie vormen tot in de naoorlogs geroerde grond, te weten de bereikte diepte waarop de kabels en leidingen zich bevinden.

⁶⁹ Vermeld dient te worden dat de gegevens omtrent ondergrondse infrastructuur zoals deze door de uitgevoerde oriëntatie zijn verkregen, een geldigheidsduur hebben van maximaal 20 werkdagen na aanvraag.

Klic-melding

Legenda

- Kabels en leidingen
- ▭ Onderzoeksgebied

Datum:

18 augustus 2020

Schaal:

1:2.000

Project Nr:

251-020

Tekening Nr:

251-020-TE-05

Opdrachtgever:

0 20 40 60 Meter

BEZOEKADRES

3.3 SAMENVATTING NAOORLOGSE WERKZAAMHEDEN

Ter plaatse van het onderzoeksgebied zijn een aantal contra-indicatieve werkzaamheden/activiteiten achterhaald. Deze betreffen:

- Naoorlogse werkzaamheden i.v.m. verlegging van de straat Weijer;
- Naoorlogse aanleg van kabels en leidingen;
- Naoorlogse realisering van een sloot;
- Naoorlogs verwezenlijkte bebouwing;
- Naoorlogse herindeling percelen.

In het navolgende contra-indicatie schema (*figuur 6*) zijn diverse achterhaalde contra-indicatieve aspecten weergegeven:

Figuur 4: Schema met voorbeelden van oorzaken/scenario's voor contra-indicaties betreffende de aan/afwezigheid van OO.

4 AFBAKENING VERDACHT GEBIED

Op basis van de geraadpleegde bronnen zijn er geen indicaties aangetroffen voor de mogelijke aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten binnen het onderzoeksgebied. Een horizontale en verticale afbakening van verdachte gebieden en een inventarisatie van te verwachten aan te treffen OO is derhalve niet van toepassing. Het onderzoeksgebied is onverdacht op het aantreffen van ontplofbare oorlogsresten (zie *Bijlage 1* voor de Bodembelastingkaart OO).

Figuur 5: Schema met achterhaalde oorzaken/scenario's voor indicaties betreffende de vermoedelijke aanwezigheid van OO.

5 LEEMTEN IN KENNIS

- Van eventuele meldingen of ruiming van (vermoede) explosieven in of direct grenzend aan het onderzoeksgebied zijn over de periode 1940-1944 en 1948-1970 geen gegevens meer bekend bij de EOD en het SIB.
- Er heeft beperkte controle plaatsgevonden of de ontleende adresgegevens corresponderen met mogelijk in de loop van de jaren veranderde huisnummering, straatnamen of perceel-indelingen.
- Bepaalde indicaties die zijn aangetroffen in literatuur en archiefstukken en meldingsrapportages van de EOD zijn niet te herleiden naar een specifieke locatie.
- beschikt niet over de complete informatie aangaande de maatvoering van de waargenomen naoorlogse grondroerende activiteiten/werkzaamheden.
- De luchtfotodekking van het onderzoeksgebied in de oorlogsjaren is zeer beperkt. Er zijn geen luchtopnamen voorhanden die direct na de bevrijding zijn vervaardigd.

6 CONCLUSIE EN ADVIES

Het doel van deze studie is het verkrijgen van een, door middel van het verzamelen en verwerken van relevant historisch feitenmateriaal, gefundeerd antwoord op de volgende drie kernvragen:

1. *Is het onderzoeksgebied of delen hiervan betrokken geweest bij oorlogshandelingen (indicaties) en is er daardoor sprake van een verhoogd risico op het aantreffen van ontplofbare oorlogsresten oftewel van VERDACHT gebied?*

Middels het literatuur- en archiefonderzoek en de luchtfoto-interpretatie zijn er binnen het onderzoeksgebied geen indicaties achterhaald voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten. Het onderzoeksgebied is derhalve onverdacht op het aantreffen van ontplofbare oorlogsresten (zie *Bijlage 1* voor de Bodembelastingkaart OO).

2. *Zijn er gebeurtenissen (contra-indicaties) die een aanwijzing vormen dat een (mogelijk VERDACHT) gebied als ONVERDACHT kan worden aangemerkt?*

Op basis van het contra-indicatieonderzoek is vastgesteld dat er in de naoorlogse periode de navolgende werkzaamheden binnen en nabij het onderzoeksgebied hebben plaatsgevonden, waarbij grondroerende werkzaamheden hebben plaatsgevonden:

- Naoorlogse werkzaamheden i.v.m. verlegging van de straat Weijer;
- Naoorlogse aanleg van kabels en leidingen;
- Naoorlogse realisering van een sloot;
- Naoorlogs verwezenlijkte bebouwing;
- Naoorlogse herindeling percelen.

Er is echter geen sprake van een verdacht gebied dat middels deze bevindingen als onverdacht kan worden aangemerkt.

3. *Indien er sprake is van VERDACHT gebied wat is dan de (sub)soort, hoeveelheid en verschijningsvorm van de vermoede ontplofbare oorlogsresten?*

Er is geen sprake van een feitelijk verdacht gebied. Het bepalen van de (sub)soort, hoeveelheid en verschijningsvorm is derhalve voor deze bureaustudie niet van toepassing.

■ adviseert u om de geplande werkzaamheden op reguliere wijze uit te voeren en het opsporingsproces niet verder voort te zetten. Hoewel er geen feitelijke aanleiding is het onderzoeksgebied verdacht te verklaren, adviseert ■ u om het uitvoerend personeel voorafgaand aan werkzaamheden in de te bewerken gebieden altijd te instrueren (aan de hand van *Bijlage 3 Protocol Toevalsvondst*) geen verdere acties te ondernemen in het geval van het onverhoopt aantreffen van munitieverdachte objecten en terstond contact op te nemen met de (plaatselijke) politie: telefoon: 0900-8844.

7 OVERZICHT VAN GEHANTEERDE BRONNEN

Archiefinstellingen:

- Brabants Historisch Informatie Centrum te 's-Hertogenbosch
- Bundesarchiv-Militärarchiv te Freiburg im Breisgau
- Explosieven Opruimingsdienst van het ministerie van Defensie te Rijswijk en Soesterberg
- Gemeentearchief Gemert-Bakel te Gemert
- Luchtfotoarchief Topografische Dienst/Kadaster te Zwolle
- Nationaal Archief te Den Haag
- National Archives te London
- National Collection of Aerial Photography/The Aerial Reconnaissance Archives/Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Scotland te Edinburgh
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie te Den Haag
- NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust – en Genocidestudies te Amsterdam
- Semi-Statistisch Informatiebeheer Defensie te Rijswijk
- Speciale Collecties Wageningen University te Wageningen

Literatuur:

- Amersfoort, H. en P. Kamphuis, eds., Mei 1940. *De strijd op Nederlands grondgebied* (2e druk; Den Haag, 2005).
- Buck, P. de, e.a., *Zoeken en schrijven. Handleiding bij het maken van een historisch werkstuk* (Rijswijk, 1992).
- Didden, J. van en M. Swarts, *Brabant bevrijd* (Hulst, 1993).
- Hooglugt, P., *Het gevoel blijft... Bakel Milheeze Rips* (Eindhoven, 1996).
- Hooglugt, P., *We wisten niet wat oorlog was...: Een impressie van het verloop van Wereldoorlog II in Bakel, Milheeze en Rips* (Bakel-Milheeze, 1994).
- Kerkhof, L. van de, *Bakel en Milheeze, een bijdrage tot de geschiedenis van de gemeente Bakel en Milheeze tot 1997* (Bakel, 2014).
- Kerkhof, L. van de, *Tussen crisis en wederopbouw. De geschiedenis van Bakel, Milheeze en Rips tussen de jaren 1930 en 1950* (Turnhout, 1995).
- Kimmenade-Beekmans, A. van de, *Gemert bezet, Gemert bevrijd, 1940-1944: hoe een Brabants dorp de oorlog doorkwam* Bijdragen tot de geschiedenis van Gemert nr. 18 (Gemert, 1994).
- Klep, C. en B. Schoenmaker (red.), *De bevrijding van Nederland 1944-1945: Oorlog op de flank* ('s-Gravenhage, 1995).
- Korthals Altes, A., *Luchtgevaar. Luchtaanvallen op Nederland 1940-1945* (Amsterdam, 1984).
- Molenaar, F.J., *De luchtverdediging in de meidagen 1940* (2 delen, Den Haag, 1970).
- Mooren, P., *Oorlog onderweg. Brabant in de Tweede Wereldoorlog* (z.p., 1994).
- Nierstrasz, V.E., *De verdediging van Noord-Limburg en Noord-Brabant, Mei 1940* (Den Haag, 1953).
- Oudheusden, J.A. van en H. Termeer, *Tussen Vrijheid en Vrede. Het bevrijde zuiden. September '44 – mei '45* (Zwolle, z.j.).
- Rengelink, J.W. en I. Mug, *Volk in verdrukking en verzet 1940-1945* (Amsterdam, 1965).

- Sectie Krijgsgeschiedenis van den Generalen Staf, *Beknopt overzicht van de krijgsverrichtingen der Koninklijke Landmacht 10-19 mei 1940* (Leiden, 1947).
- Wetten, S. van, *Grensconflict zonder limieten: de strijd rondom de Snelle Loop*, Bijdragen tot de geschiedenis van Gemert nr. 21 (Gemert, 1995).
- Wildekamp, R, J. Woortman en T. van de Wetering, *Oorlogsvliegvelden van Gemert, Bakel, Helmond* Bijdragen tot de geschiedenis van Gemert nr. 32 (Gemert, 2011).
- Woensel, J. van, *Vrij van explosieven. De geschiedenis van het EOCL en zijn voorgangers, 1944-2004* (Meppel, 2004).
- Z.a., *De Peel bevrijd: Zichtbare sporen WOII* (Asten, 2014).
- Zwanenburg, G.J., *En nooit was het stil...: kroniek van een luchtoorlog, deel 1* (Den Haag, 1990).
- Zwanenburg, G.J., *En nooit was het stil...: kroniek van een luchtoorlog, deel 2* (Den Haag, 1993).

Niet gedrukte literatuur:

- Eversteijn, T., *Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945* (z.p. z.j.).
- Zonder auteur, *Sporen uit de Tweede Wereldoorlog, een zoektocht naar overblijfselen in Bakel, Milheeze en De Rips uit de tijd van de Duitse bezetting van 1940 tot en met 1944. Fietstocht door het gebied van de zogeheten Peel-Raamstelling voor de leerlingen van de hoogste groepen van de basisscholen in het project over herdenking vrijheid en vrede* (z.p., z.j.).

Overige rapportages/documentatie:

- Beoordelingsrichtlijn voor het Procescertificaat “Opsporen Conventionele Explosieven (OCE)” versie 2007-02 (8 februari 2007).
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, *Jaarplan 2015* (Den Haag, 2014).
- Vereniging voor Explosieven Opsporing, Handreiking vooronderzoeken BRL-OCE versus WSCS-OCE. Notitie 3VEO-VOO.05667.V (Geldermalsen, 16 april 2013).
- Werkveldspecifieke certificatieschema voor het systeemcertificaat opsporing conventionele explosieven zoals opgenomen in bijlage XII van de Arbeidsomstandighedenregeling (WSCS-OCE).

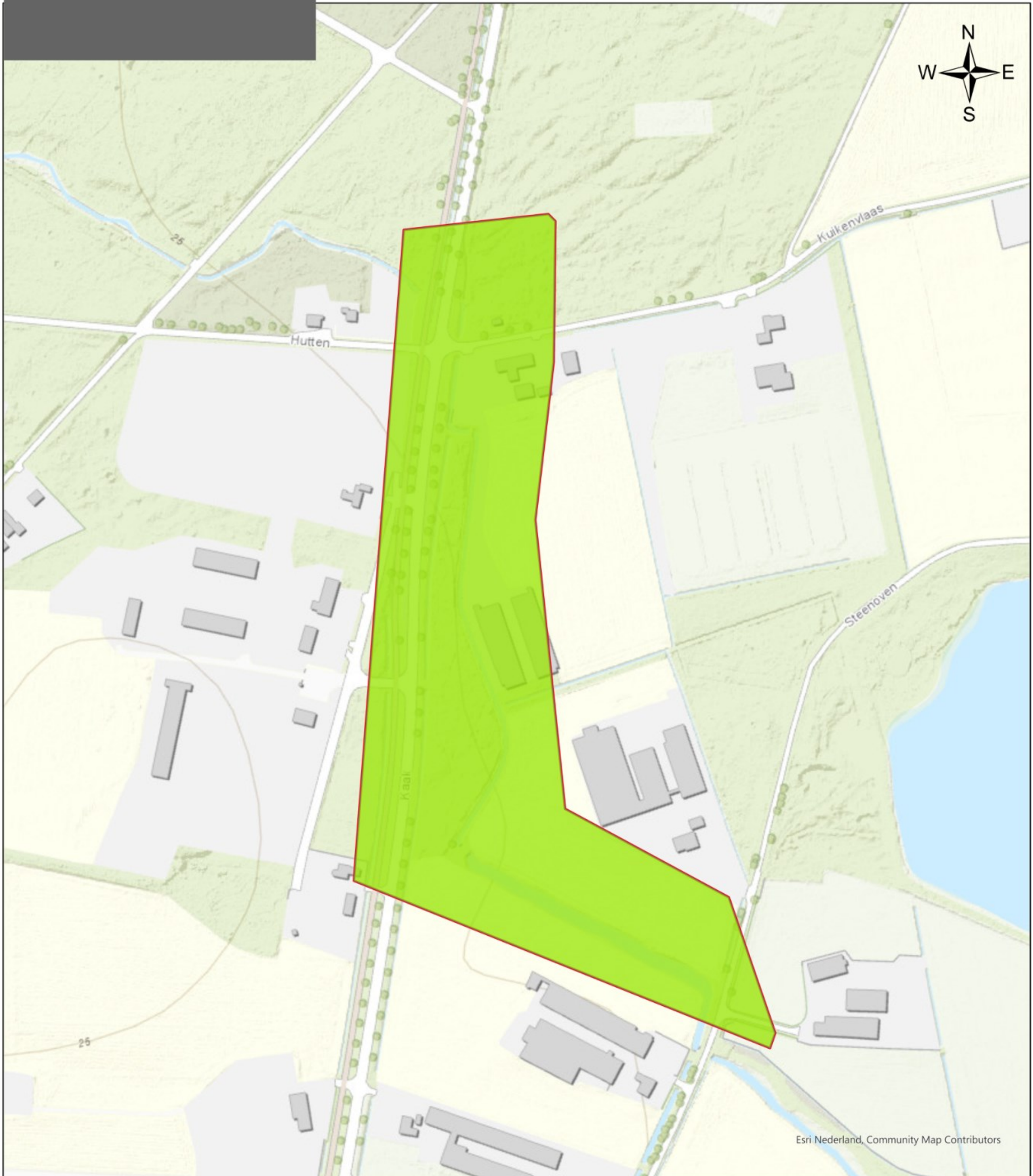
Internet:

- <http://delpher.nl>
- <http://dotkadata.nl>
- <http://explosievenopsporing.nl>
- <http://inspectieszw.nl>
- <http://maps.bing.com>
- <http://maps.google.nl>
- <http://topotijdreis.nl>
- <http://verliesregister.studiegroepluchtoorlog.nl/zz.php>

8 BIJLAGEN

BIJLAGE 1: BODEMBELASTINGKAART OO

Esri Nederland, Community Map Contributors

Legenda

- Onderzoeksgebied
- Onverdacht

Datum:

18 augustus 2020

Schaal:

1:2.500

Project Nr:

251-020

Tekening Nr:

251-020-TE-06

Opdrachtgever:

0 25 50 75 Meter

BEZOEKADRES

BIJLAGE 2: SYSTEEM CERTIFICATEN OPSPOREN CONVENTIONELE EXPLOSIEVEN

KvK-nummer: 09155853

Het managementsysteem van [redacted] en de toepassing daarvan voldoet aan de eisen zoals neergelegd in de norm:

Systeemcertificaat **Opsporen Conventionele Explosieven WSCS-OCE**

Evaluatie van het managementsysteem heeft plaatsgevonden volgens het certificatiereglement van TÜV Nederland voor het toepassingsgebied:

Deelgebied A: Opsporing
Deelgebied B: Civieltechnische ondersteuning

Deze certificatie is onderworpen aan een jaarlijkse evaluatie door TÜV Nederland.

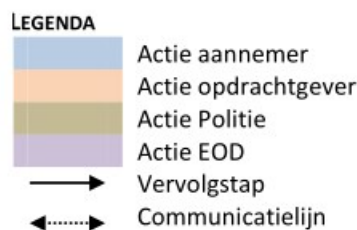
Registratienummer: 13796/11.1
Ingangsdatum certificaat: 20-12-2018
Certificaat geldig tot: 20-12-2021
Datum eerste certificaat: 20-12-2006

Aanwijzingsbeschikking Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid onder nummer: 2014-0000086668

1 / 1

BIJLAGE 3: PROTOCOL TOEVALSVONDST

Start-werk vergadering

Personeel informeren hoe te handelen bij vondst van een (vermoedelijk) explosief

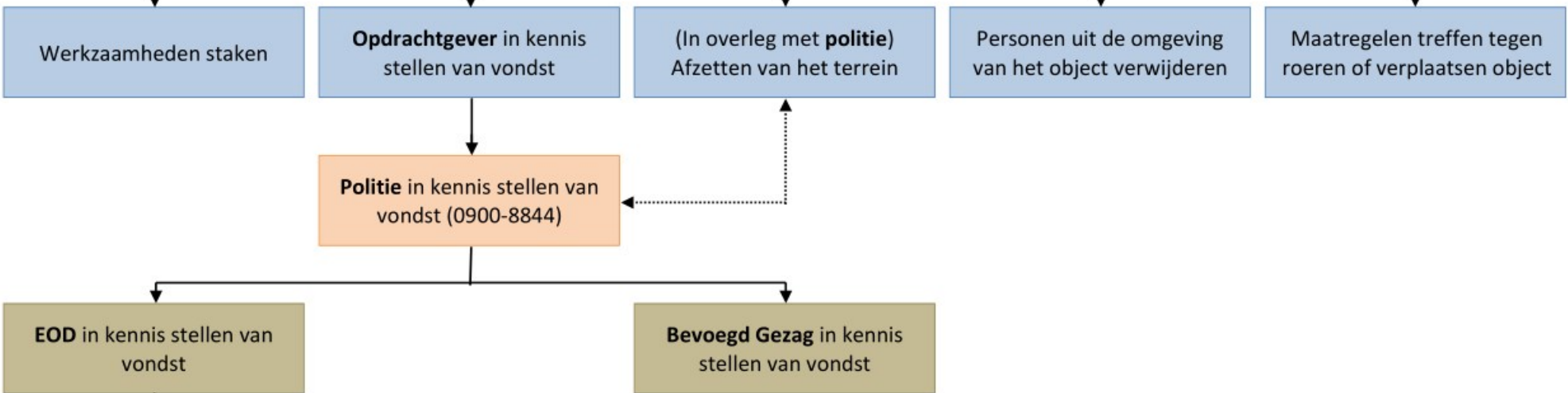
Eventueel *toolbox* door een Senior OCE-deskundige

Werkzaamheden

Aantreffen verdacht object bij werkzaamheden

Het object niet beroeren!

Na het aantreffen van een vermoedelijk explosief

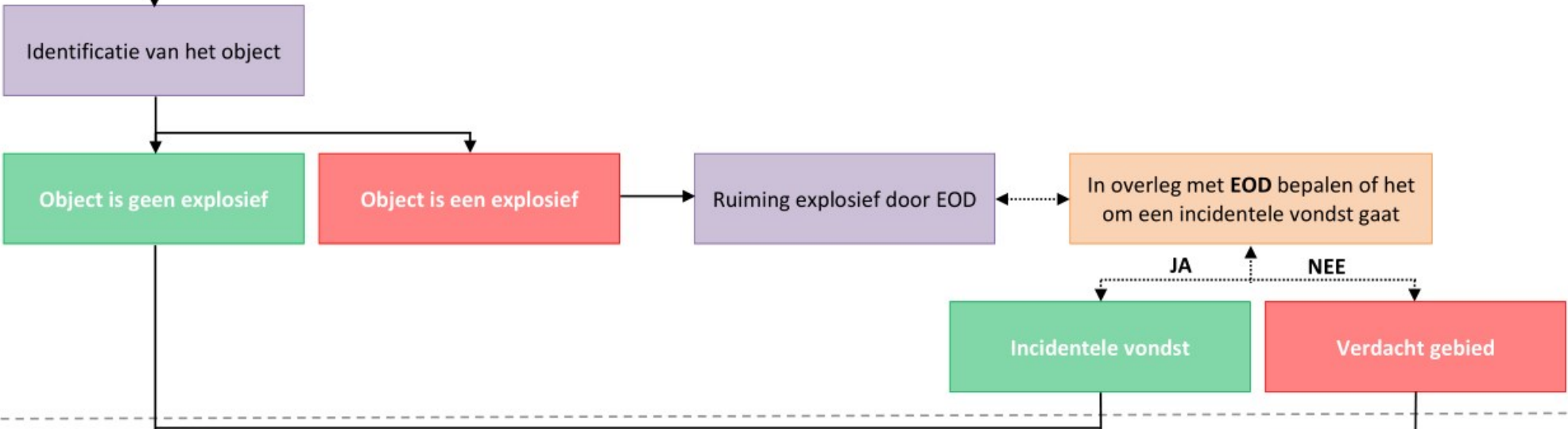

Maak geen melding van de vondst op social media!

Bij het melden van vondst:

- Naam, functie en telefoonnummer van de melder
- De ligplaats van het object
- Een omschrijving van het object (kleur, vorm, lengte, breedte, diameter, etc.)
- Hoeveel objecten er zijn aangetroffen
- Naam en telefoonnummer van de contactpersoon die bekend is met de ligplaats van het object
- (Indien mogelijk:) Een foto van het object

EOD arriveert bij vindplaats

Instructies van de medewerkers van de EOD en het Bevoegd Gezag dienen strikt opgevolgd te worden!

Na identificatie en eventuele ruiming

Werkzaamheden hervatten

Werkzaamheden hervatten na aanvullende maatregelen

BIJLAGE 4: TOELICHTING VERPLICHT EN AANVULLENDE BRONNEN

Bij aanvang van het vooronderzoek dient bij de relevante overheden en instanties te worden nagegaan of er in het verleden onderzoek is uitgevoerd naar de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten. Indien dit het geval is, wordt gerapporteerd op welke wijze deze informatie is betrokken bij het onderzoek. Hiervoor dient in ieder geval contact op te worden genomen met de volgende organisatie(s):

- De gemeente(n) waarbinnen het onderzoeksgebied is gelegen;
- ProRail, indien in het onderzoeksgebied spoorweginfrastructuur aanwezig is;
- Rijkswaterstaat, waterschap, en / of provincie, indien in het onderzoeksgebied infrastructuur aanwezig is die onder het beheer van één of meerdere van deze organisaties valt.

Met de term 'infrastructuur' worden de fysieke bovengrondse (bijv. waterwegen, spoorrails) en ondergrondse (bijv. kabels en leidingen) varianten bedoeld.

Verplichte bronnen

Literatuur

Voor het onderzoeksgebied dienen relevante literatuurbronnen te worden geraadpleegd, zowel standaardwerken als eventuele specifieke regionale informatiebronnen. Daarbij gelden met betrekking tot het onderzoek naar gebeurtenissen in de periode mei 1940 als verplicht te raadplegen standaardwerken in ieder geval:

- Nierstrasz e.a. (Ministerie van oorlog, hoofdkwartier van de chef van de generale staf, krijgsgeschiedkundige afdeling,) *De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II*, diverse delen, 's-Gravenhage;
- [REDACTED]; *De luchtverdediging in de meidagen 1940* (2 delen, 's-Gravenhage 1970)

Gemeentearchief en provinciaal archief

Bij het raadplegen van het gemeentelijke archief dienen ten minste de stukken van de luchtbeschermingsdienst, de stukken over aangetroffen/geruimde ontplofbare oorlogsresten en de oorlogsschaderapporten te worden geraadpleegd. Indien deze stukken niet aanwezig zijn, dient dit te worden vermeld in de rapportage.

Bij het onderzoek in het provinciaal archief wordt in elk geval onderzoek verricht in de relevante archieven van het Militair Gezag. Verder worden in het provinciaal archief, indien beschikbaar, ook stukken van de luchtbeschermingsdienst, stukken over aangetroffen/geruimde ontplofbare oorlogsresten en oorlogsschaderapporten geraadpleegd.

Indien er indicaties zijn voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten dient in het gemeentelijke en provinciaal archief voorts te worden gezocht naar gegevens over relevante naoorlogse ontwikkelingen (contra-indicaties), tenzij met de opdrachtgever overeen is gekomen dat dergelijk

onderzoek geen deel uitmaakt van de opdracht. Indien deze gegevens niet aanwezig zijn, dient dit te worden vermeld in de rapportage.

Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)

In het NIOD raadpleegt de organisatie ten minste de Collectie Departement van Justitie (toegangsnummer 216k), waarin zich processen-verbaal bevinden met betrekking tot bomafwerpen en andere luchtoorloggerelateerde gebeurtenissen in een aantal Nederlandse gemeenten, en de Collectie Generalkommissariat für das Sicherheitswesen – Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West (toegangsnummer 077), waarin zich een relatief compleet overzicht bevindt van bomafwerpen en andere luchtoorloggerelateerde gebeurtenissen op Nederlands grondgebied in de periode september 1940 - april 1941.

Nationaal Archief te Den Haag

De organisatie raadpleegt de collectie “Binnenlandse Zaken” (toegangsnummer 2.04.53.15) waarin de berichten van gemeenten aan de Rijksinspectie Luchtbescherming te Den Haag in de periode 1940-1943 zijn ontsloten.

Semistatische archiefdiensten (SSA) Ministerie Defensie te Rijswijk

De organisatie raadpleegt de collectie van de Mijn- en Munitieopruimingsdienst (“MMOD”) waarin de ruiming in de periode 1945-1947 zijn ontsloten.

Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)

De collectie “Duitse verdedigingswerken in Nederland en rapporten van het Bureau Inlichtingen te Londen (1940-1945)” met collectienummer 575 van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie dient te worden geraadpleegd om te helpen vaststellen of er indicaties zijn dat er Duitse militaire werken in het onderzoeksgebied aanwezig waren tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EOD)

Bij het raadplegen van het archief van de EOD dient als eerste de database met meldingen van aangetroffen OO en de collectie mijnenveldkaarten te worden geraadpleegd. Indien in de database met meldingen van aangetroffen ontplofbare oorlogsresten indicaties voor de aanwezigheid van OO worden aangetroffen, dient de collectie MORA's/VO's te worden geraadpleegd. Indien in de collectie mijnenveldkaarten indicaties voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten worden aangetroffen, dient de collectie mijnenveld ruimrapporten te worden geraadpleegd.

The National Archives te Londen

De organisatie dient aan te tonen dat in The National Archives te Londen een relevante onderzoeksinspanning is geleverd aangaande het verzamelen van informatie over door de Royal Air Force uitgevoerde luchtaanvallen in het onderzoeksgebied of de directe omgeving. Hierbij dient de periode 10 mei 1940 – 8 mei 1945 in ogenschouw te worden genomen en dient onderzoek te worden verricht in relevante stukken van ten minste de volgende vier onderdelen van de RAF:

- Bomber Command RAF;
- Coastal Command RAF;
- Fighter Command RAF / Air Defence Great Britain;
- Second Tactical Air Force.

Het onderzoek dient gericht te zijn op het vaststellen van het aantal, de hoofd- en subsoort, gewichtsklasse en het type ontsteker(s) van de afwerpmunitie en raketten die tijdens de luchtaanval zijn ingezet en op de inslaglocaties daarvan.

Bundesarchiv-Militärarchiv te Freiburg

In het Bundesarchiv-Militärarchiv te Freiburg wordt ten minste de collectie Lageberichte van de Luftwaffenführungsstab geraadpleegd, die meldingen bevat over bomafwerpen op Nederlands grondgebied in de periode 10 mei 1940 – 10 november 1941.

Luchtfotocollecties Wageningen UR, Kadaster en RCAHMS (NCAP)

De organisatie dient beschikbare luchtfoto's betreffende de datums waarop de oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden te inventariseren. Deze inventarisatie dient te geschieden in ten minste de volgende luchtfotocollecties:

- Collecties 'JARIC' en 'ACIU' berustend bij Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Scotland / National Collection of Aerial Photography te Edinburgh;
- Wageningen UR te Wageningen;
- Kadaster te Zwolle.

Uit de geïnventariseerde luchtfoto's worden de meest geschikte luchtfoto's geselecteerd. Bij de selectie dient rekening te worden gehouden met dekking, opnamedatum in relatie tot oorlogshandelingen, kwaliteit van het fotobeeld en de schaal. Er dienen luchtfoto's te worden gebruikt van vóór de gebeurtenis, en van zo kort mogelijk ná de relevante gebeurtenis (mits van voldoende kwaliteit voor interpretatie op oorlogsschade). De organisatie dient zich daarbij rekenschap te geven van het feit dat de betrouwbaarheid van de conclusies zal toenemen naarmate luchtfoto's van meer verschillende opnamedata worden gebruikt.

De organisatie dient de selectie van luchtfoto's voldoende te motiveren. Het aantal geraadpleegde luchtfoto's zal normaliter in verhouding staan tot de hoeveelheid (mogelijk) relevante oorlogshandelingen. Hoe meer oorlogshandelingen (mogelijk) van relevantie zijn voor het onderzoeksgebied, hoe meer luchtfoto's dienen te worden geraadpleegd.

Van het hierboven gestelde over te raadplegen luchtfotocollecties en te inventariseren en selecteren luchtfoto's kan, mits in overleg met de opdrachtgever, vanwege doelmatigheidsoverwegingen worden afgeweken indien reeds in een vroegtijdig stadium duidelijk is dat het gehele onderzoeksgebied op basis van de tot dan toe verzamelde en geïnterpreteerde luchtfoto's als verdacht gebied zal worden aangemerkt. Indien deze keuze wordt gemaakt, dient dit duidelijk in de rapportage te worden beschreven.

Krantenberichten

Ten behoeve van onderzoek naar contra-indicaties in de vorm van explosievenruimingen over de periode 1940-1972 wordt in ieder geval gezocht naar krantenberichten via de online zoekmachine Delpher, en via de verzameling krantenknipsels uit het archief van de Hulpverleningsdienst (Nationaal Archief toegang 2.04.110).

Kadaster

Ten behoeve van het onderzoek naar contra-indicaties wordt in ieder geval naoorlogs kaartmateriaal uit het archief van het kadaster geraadpleegd met als doel het inventariseren van naoorlogse ruimtelijke ontwikkelingen.

Aanvullende bronnen

Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)

De collectie 'Gevechtsverslagen en rapporten mei 1940' met collectienummer 409 van het NIMH dient ten minste te worden geraadpleegd indien uit raadpleging van de verplichte bronnen blijkt dat er indicaties zijn dat grondgevechten en/of artilleriebeschietingen hebben plaatsgevonden in de periode mei 1940.

The National Archives te Londen

The National Archives te Londen geldt als een aanvullende bron met betrekking tot onderzoek naar geallieerde artilleriebeschietingen in de periode vanaf september 1944. Wanneer uit overige bronnen indicaties zijn gebleken dat het onderzoeksgebied in deze periode is getroffen door geallieerde artilleriebeschietingen, dienen de War Diaries van de relevante geallieerde eenheden te worden geraadpleegd om detailinformatie aangaande deze beschietingen te verzamelen.

National Archives and Record Administration II (NARA II at College Park (VS))

Er dient aanvullend bronnenonderzoek plaats te vinden in The National Archives (NARA) te College Park (VS) wanneer er duidelijke indicaties zijn dat het onderzoeksgebied is getroffen door luchtaanvallen met afwerpmunitie uitgevoerd door de United States Army Air Forces. Het onderzoek in NARA dient gericht te zijn op het vaststellen van het aantal, de hoofd- en subsoort, gewichtsklasse en het type ontsteker(s) van de afwerpmunitie die tijdens de luchtaanval is ingezet, en op de inslaglocaties daarvan. Het onderzoek bevat in elk geval raadpleging van de collectie Mission Reports ('World War II Combat Operations Reports 1941 - 1946'; Record Group 18, MLR Number NM6 7A; ARC Identifier 596339).

Getuigenverklaringen

In overleg met de opdrachtgever wordt bepaald of getuigen worden gehoord. Dit wordt gerapporteerd. Indien getuigen worden gehoord, dient een schriftelijke getuigenverklaring te worden opgesteld en getekend door de getuige en / of door een vertegenwoordiger van de opdrachtgever die bij het horen van de getuige aanwezig is. De getuigenverklaring wordt opgenomen als bijlage bij het rapport.

BIJLAGE 5: GERAADPLEEGDE ARCHIEVEN

Brabants Historisch Informatie Centrum

127 MILITAIR GEZAG NOORD-BRABANT, 1944-1946	
INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
<i>Provinciale Militaire Commissaris in Noord-Brabant en opvolger</i>	
34	Kaarten oorlogsschade aan woningen, boerderijen, kerken en andere gebouwen, 1945
44	Kaarten water-, spoor- en verkeerswegen, bruggen en sluizen, circa 1932 - 1945
46	Kaarten waterwegen en vernielde sluizen en bruggen in arrondissement 's-Hertogenbosch, 1932 - 1944
171	Belastingen, deviezen en oorlogsschade, 1944 - 1945
211	Rapporten over in januari - maart 1945 in Noord-Brabant neergekomen vliegende bommen V1 en V2, 1945
215	Instructies, verordeningen, verslagen en rapporten brandweer en luchtbescherming, 1944 - 1945
216	Opruimen mijnen, 1944 - 1945
218	Vijandelijke luchtlandingen, 1944 - 1945
219	Sectie brandweer en luchtbescherming, 1944 - 1945
280	Schade enquête commissie, 1944 - 1945
307	Mijnen en andere explosieven, 1944 - 1945
<i>Districts Militaire Commissaris in Eindhoven</i>	
414	Politierapporten over toestand in bevrijde gemeenten, 1944 - 1945
417	Brandweer en luchtbescherming, 1944 - 1945
418	Aangeven en opruimen mijnenvelden, 1944 - 1945

371 PROVINCIALE WATERSTAAT, 1876 - 1949 N.B. STUKKEN VAN 1741 - 1951	
INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
1047	Verbetering Walgraaf en Snelle Loop waterschap Stroomgebied van de Aa, 1947

5197 WATERSCHAP DE AA, 1922-1955	
INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
201	Meerkosten voor onderhoud en herstel van de Aa en zijrivieren in de afdelingen I en II en het opruimen van mijnen en granaten, 1945-1957
206	Herstelwerk aan vernielingen, taluds en kaden van watergangen, 1950-1952
420-426	Leggers van watergangen en kunstwerken, met vermelding van onderhoudsplichtigen, met kaarten
423	Afdeling 4: Aa te Beek en Donk, Erp, Gemert, Boekel en Veghel Leigraaf te Boekel, Erp en Uden Landmeerse Loop Peelse Loop Rips Molenbroekse Loop Snelle Loop Walgraaf Boerdonkse Aa Bemmerloop te Beek en Donk en Erp Noord-, Midden-, Zuid-, West- en Oostloop te Beek en Donk Afleidingskanaal Beek en Donk Afleidingskanaal Boerdonk-Keldonk te Beek en Donk, Lieshout en Erp Broek Aa
425	Afdeling 6: Aa te Helmond, Bakel, Aarle-Rixtel en Beek en Donk Snelle Loop Esperloop Bakelse Aa Kaweise Loop Vlier of Bakelse Aa Oude Aa Gulden Aa te Helmond
679-681	Dossier inzake de verbetering van de benedenlopen van de Walgraaf en de Snelle Loop met bijkomende werken, met tekeningen
679	Ontwerpen van plannen, besluitvorming, subsidiëring door het rijk en aankoop van gronden, 1945-1950

	680	Uitvoering via de werkverschaffing en rapporten van de Ingenieur over de voortgang der werkzaamheden, 1947-1949
	681	Aanleg van een brug over de Snelle Loop op de grens tussen Gemert en Beek en Donk en vervanging duikers in de Walgraaf en Snelle Loop en herbouw duiker Broek Aa, met tekeningen, 1948-1954
685	Verzoekschriften tot verbetering van watergangen en klachten over wateroverlast mede als gevolg van overstromingen, met correspondentie (map 3), [waaronder] - Verzoek tot verbetering van de Snelle loop en de Walgraaf wegens verlegging van de Liesloop, 1943 C29	

5198 WATERSCHAP DE AA, 1956-1989

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
2027	Tekening van de dwarsprofielen ten behoeve van de revisie van de Snelle Loop tussen piket 11 en 17, 1959
2028-2043	Verbetering van de Snelle Loop en de Esperloop onder Aarle-Rixtel, Bakel, Beek en Donk, Gemert en Milheeze, aanleg van stuwen en bouw van een gemaal in het Nuyeneind te Bakel, met tekeningen
2028	Verbeteringsplan en beplantingsplan, met besluitvorming, 1964-1970
2029	Tekeningen, behorende bij verbeteringsplan, 1966
2037	Uitvoering bestek 227-68 voor de verbetering van de Snelle Loop 1e gedeelte, met tekeningen, 1968-1971
2038	Uitvoering bestek 237-68 voor de verbetering van de Snelle Loop 2e gedeelte, met tekeningen, 1968-1971
2039	Uitvoering bestek 237-70 voor de verbetering van de Snelle Loop en Esper Loop 3e gedeelte, met tekeningen, 1969-1972
2040	Uitvoering bestek 163 voor de bouw van 7 stuwen in de Snelle Loop 1e gedeelte, met tekeningen 1970-1972
2041	Uitvoering bestek 163A voor schuiven en windwerken voor de 7 stuwen in de Snelle Loop 1e gedeelte, met tekeningen, 1971
2042	Uitvoering van bestek 182 voor de bouw van 11 stuwen in de Snelle Loop en Esperloop 2e gedeelte, met tekeningen, 1971-1973

Bundesarchiv-Militärarchiv

RL 2-II GENERALSTAB DER LUFTWAFFE/LUFTWAFFENFÜHRUNGSSTAB

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
4 5. Abteilung (Ic; Feindaufklärung, Abwehr, geistige Betreuung)	
4.1 Lagemeldungen, Lageberichte	
205	Lageberichte Nr.246-Nr.258, 9. Mai 1940 – 21. Mai 1940
206	Lageberichte Nr.259-Nr.264, 22. Mai 1940 – 27. Mai 1940
207	Lageberichte Nr.265-Nr.270, 28. Mai 1940 – 1. Juni 1940
208	Lageberichte Nr.271-Nr.276, 3. Juni 1940 – 7. Juni 1940
209	Lageberichte Nr.277-Nr.282, 9. Juni 1940 – 13. Juni 1940
210	Lageberichte Nr.283-Nr.290, 15. Juni 1940 – 21. Juni 1940
211	Lageberichte Nr.292-Nr.298, 23. Juni 1940 – 29. Juni 1940
211a	1. Juli 1940 – 5. Juli 1940
212	Lageberichte Nr.305-Nr.317, 7. Juli 1940 – 19. Juli 1940
213	Lageberichte Nr.319-Nr.330, 21. Juli 1940 – 1. Aug. 1940
214	Lageberichte Nr.375-Nr.382, 15. Sept. 1940 – 22. Sept. 1940

RL 2-II GENERALSTAB DER LUFTWAFFE/LUFTWAFFENFÜHRUNGSSTAB

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
215	Lageberichte Nr.383-Nr.391, 23. Sept. 1940 – 1. Okt. 1940
216	Lageberichte Nr.393-Nr.403, 3. Okt. 1940 – 13. Okt. 1940
217	Lageberichte Nr.404-Nr.414, 14. Okt. 1940 – 24. Okt. 1940
218	Lageberichte Nr.415-Nr.425, 25. Okt. 1940 – 4. Nov. 1940
219	Lageberichte Nr.426-Nr.434, 5. Nov. 1940 – 13. Nov. 1940
220	Luftlageberichte Nr.435-Nr.440, 14. Nov. 1940 – 19. Nov. 1940
221	Luftlageberichte Nr.441-Nr.447, 20. Nov. 1940 – 26. Nov. 1940
222	Luftlageberichte Nr.448-Nr.454, 27. Nov. 1940 – 3. Dez. 1940
223	Luftlageberichte Nr.455-Nr.463, 4. Dez. 1940 – 12. Dez. 1940
224	Luftlageberichte Nr.464-Nr.471, 13. Dez. 1940 – 21. Dez. 1940
225	Luftlageberichte Nr.472-Nr.479, 22. Dez. 1940 – 31. Dez. 1940
226	Luftlageberichte Nr.480-Nr.488, 1. Jan. 1941 – 9. Jan. 1941
227	Luftlageberichte Nr.489-Nr.497, 10. Jan. 1941 – 18. Jan. 1941
228	Luftlageberichte Nr.498-Nr.510, 19. Jan. 1941 – 31. Jan. 1941
229	Luftlageberichte Nr.511-Nr.519, 1. Feb. 1941 – 9. Feb. 1941
230	Luftlageberichte Nr.520-Nr.528, 10. Feb. 1941 – 18. Feb. 1941
231	Luftlageberichte Nr.529-Nr.538, 19. Feb. 1941 – 28. Feb. 1941
232	Luftlageberichte Nr.539-Nr.546, 1. März 1941 – 8. März 1941
233	Luftlageberichte Nr.547-Nr.554, 9. März 1941 – 16. März 1941
234	Luftlageberichte Nr.555-Nr.559, 17. März 1941 – 21. März 1941
235	Luftlageberichte Nr.560-Nr.562, 22. März 1941 – 24. März 1941
236	Luftlageberichte Nr.563-Nr.569, 25. März 1941 – 31. März 1941
237	Luftlageberichte Nr.570-Nr.575, 1. Apr. 1941 – 6. Apr. 1941
238	Luftlageberichte Nr. 577-Nr. 583, 8. Apr 1941 – 14. Apr. 1941
239	Luftlageberichte Nr.584-Nr.591, 15. Apr. 1941 – 22. Apr. 1941
240	Luftlageberichte Nr.592 – Nr.599, 23. Apr. 1941 – 30. Apr. 1941
241	Luftlageberichte Nr.600 – Nr.605, 1. Mai 1941 – 6. Mai 1941
242	Luftlageberichte Nr.606 – Nr.613, 7. Mai 1941 – 14. Mai 1941
243	Luftlageberichte Nr.614 – Nr.625, 15. Mai 1941 – 26. Mai 1941
244	Luftlageberichte Nr.626 – Nr.637, 27. Mai 1941 – 7. Juni 1941
245	Luftlageberichte Nr.638 – Nr.645, 8. Juni 1941 – 15. Juni 1941
246	Luftlageberichte Nr.646 – Nr.655, 16. Juni 1941 – 25. Juni 1941
247	Luftlageberichte Nr.656 – Nr.660, 26. Juni 1941 – 30. Juni 1941
248	Luftlageberichte Nr.661 – Nr.666, 1. Juli 1941 – 6. Juli 1941
249	Luftlageberichte Nr.667 – Nr.672, 7. Juli 1941 – 12. Juli 1941
250	Luftlageberichte Nr.673 – Nr.678, 13. Juli 1941 – 18. Juli 1941
251	Luftlageberichte Nr.679 – Nr.684, 19. Juli 1941 – 24. Juli 1941
252	Luftlageberichte Nr.685 – Nr.691, 25. Juli 1941 – 31. Juli 1941
253	Luftlageberichte Nr.692 – Nr.700, 1. Aug. 1941 – 9. Aug. 1941
254	Luftlageberichte Nr.701 – Nr.707, 10. Aug. 1941 – 16. Aug. 1941
255	Luftlageberichte Nr. 708 – Nr.713, 17. Aug. 1941 – 22. Aug. 1941

RL 2-II GENERALSTAB DER LUFTWAFFE/LUFTWAFFENFÜHRUNGSSTAB

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
256	Luftlageberichte Nr.714 – Nr.719, 23. Aug. 1941 – 28. Aug. 1941
257	Luftlageberichte Nr.720 – Nr.725, 29. Aug. 1941 – 3.Sept. 1941
258	Luftlageberichte Nr.726 – Nr.730, 4. Sept. 1941 – 8.Sept. 1941
259	Luftlageberichte Nr.731 – Nr.736, 9. Sept. 1941 – 14. Sept. 1941
260	Luftlageberichte Nr.737 – Nr.742, 15. Sept. 1941 – 20. Sept. 1941
261	Luftlageberichte Nr. 743 – Nr.748, 21. Sept. 1941 – 26. Sept. 1941
262	Luftlageberichte Nr.749 – Nr.754, 27. Sept. 1941 – 2. Okt. 1941
263	Luftlageberichte Nr.755 – Nr.760, 3. Okt. 1941 – 9. Okt. 1941
264	Luftlageberichte Nr.761 – Nr.765, 10 .Okt. 1941 – 14. Okt. 1941
265	Luftlageberichte Nr.766 – Nr.769, 15. Okt. 1941 – 18. Okt. 1941
266	Luftlageberichte Nr.770 – Nr.774, 19. Okt. 1941 – 23. Okt. 1941
267	Luftlageberichte Nr.775 – Nr.778, 24. Okt. 1941 – 28. Okt. 1941
268	Luftlageberichte Nr.779 – Nr.785, 28. Okt. 1941 – 3. Nov. 1941
269	Luftlageberichte Nr.786 – Nr.791, 4. Nov. 1941 – 9. Nov. 1941
1025	Lageberichte Nr.331-Nr.340, 2.- 11. Aug. 1940
1026	Lageberichte Nr.341-Nr.345, 12.- 16. Aug. 1940
1557	Lagebericht Nr. 269, 1. Juni 1940

Gemeentearchief Gemert-Bakel**AB.003 ARCHIEF VAN HET GEMEENTEBESTUUR BAKEL EN MILHEEZE, 1932 - 1968**

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
18	Gegevens betreffende namen van gehuchten, akkernamen en (het toekennen van) straatnamen, 1943-1960.
44	Gegevens betreffende het herstel van oorlogsschade aan gemeente-eigendommen, 1941-1956.
365	Politie maandrappporten, ingezonden door de burgemeester als politiegezagsdrager, 1942-1944.
448	Herbouw en herstel van werken. Ingekomen en minuten van uitgaande brieven inzake de overdracht, c.q. overname van de wederopbouwwerkzaamheden na de 2 ^e W.O., 1949-1950.
507	Lijsten van de wijken met huisnummering.
542	Stukken betreffende militaire graven uit de 2 ^e W.O., 1940-1959.
687	Bescherming van de bevolking tegen geweld. Luchtbescherming. Plaatselijke afdeling van de Nederlandse Vereniging voor Luchtbescherming 1939-1942.
688	Bescherming van de bevolking tegen geweld. Luchtbescherming. Organisatie, Personeel en taken van de Luchtbeschermingsdienst in de gemeente 1938-1946.
689	Bescherming van de bevolking tegen geweld. Luchtbescherming. Melding aan de inspectie Luchtbescherming van ongevallen en voorvallen welke met oorlogshandelingen verband houden 1940-1945.
906	Maatschappelijke zorg naar doelgroep. Getroffenen bij oorlog. Gegevens betreffende een oorlogsslachtoffer van het Nederlandse leger, 1940-1942.
907	Maatschappelijke zorg naar doelgroep. Getroffenen bij oorlog. Verstrekking inlichtingen betreffende de geleden oorlogsschade binnen de gemeente en de aanwijzing van een schatter 1940-1946.

AB.003 ARCHIEF VAN HET GEMEENTEBESTUUR BAKEL EN MILHEEZE, 1932 - 1968

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
908	Maatschappelijke zorg naar doelgroep. Getroffenen bij oorlog. Gegevens betreffende de zorg voor kinderen als slachtoffer van ongelukken met oorlogstuig 1940-1957.
909	Maatschappelijke zorg naar doelgroep. Getroffenen bij oorlog. Gegevens betreffende slachtoffers van de bominslag op 24 september 1943.
910	Maatschappelijke zorg naar doelgroep. Getroffenen bij oorlog. Gegevens betreffende oorlogsslachtoffers, die schade hebben geleden ten gevolge van oorlogshandelingen (met uitzondering van de bominslag van 24 september 1943, 1944-1959.
911	Maatschappelijke zorg naar doelgroep. Getroffenen bij oorlog. Gegevens betreffende oorlogsslachtoffers die schade hebben geleden ten gevolge van de aanleg van een vliegveld door de geallieerden 1945-1957.
1012	Ingekomen en minuit van uitgaande brief inzake het behoud van de parochiekerk na geleden oorlogsschade, 1944.
1017	Radioberichten van de luchtwachtdienst, uitgezonden op 11 mei 1940 en door de luchtbeschermingsdienst opgenomen, 1940-1986.
1018	Staat van ingekomen circulaire en brieven betreffende Nederlandse verdedigingswerken, als werkverschaffingsproject opgeruimd in opdracht van de bezettende macht 1940-1986.
1028	Stukken betreffende het vliegveld De Peel, 1954-1963.
1029	Alarmeringsberichten, 1943-1944.

AG.004 ARCHIEF VAN HET GEMEENTEBESTUUR GEMERT, 1927 - 1960

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
1	Organisatie van de gemeente in het algemeen: algemene informatie over de gemeente/gemeentelijke activiteiten; kartering en topografie; historische beschouwingen; sociografie van Gemert, 1936-1960
25-26	Eigendommen van de gemeente, 1924-1960.
26	mobilisatie- en oorlogsschade, 1939-1952.
751	Huisnummering: huisnummerlijsten september 1955 en maart 1956; hernummering; adresregister gemeente Gemert mei 1960, 1955-1960.
784	Luchtbescherming: luchtbeschermingsoefeningen, 1935-1944.
788	Ontploffbare stoffen: waarschuwingen gemeente tegen gevaren van spelen met c.q. demonteren van munitie uit de tweede wereldoorlog, 1945.
798-799	Brandbestrijding: rapporten en verslagen van branden en de bestrijding daarvan,, 1929-1960.
798	1929-1944
799	1945-1960
800	richtlijnen, maatregelen en verordeningen terzake; brandrapporten van bosbranden, 1927-1954.
1008	Openbare werken: oorlogsschade aan wegen en woningen; puinruiming; herbouwplannen; toewijzing bouwmaterialen i.v.m. de wederopbouw; delegatie goedkeuringsbevoegdheid voor nieuwe bouwwerken, 1944-1957.
1065-1067	Zorgen voor wateren en waterlopen:, 1927-1960.
1065	overneming en overdracht watergangen in eigendom; beheer en onderhoud algemeen; schouw e.d., 1930-1959.
1067	verbetering en instandhouding De Rips, Snelle Loop, Kleine Walgraaf en Zandstraatse Loop, 1927-1960.
1216-1217	Zorg voor oorlogsslachtoffers:, 1940-1956.
1216	voorschriften; declaraties; individuele gevallen, 1940-1956.
1187-1193	Materiële oorlogsschade:, 1940-1961.

AG.004 ARCHIEF VAN HET GEMEENTEBESTUUR GEMERT, 1927 - 1960

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
	1187 bekendmakingen; opgaven; inlichtingen, 1940-1950.
	1191 correspondentie per pand, A t/m H, 1940-1953.
	1192 correspondentie per pand, K t/m M, 1941-1954.
	1193 correspondentie per pand, N t/m Z, 1943-1958.
1421	Landsverdediging: beschrijving krijgsv verrichtingen; verhuring v.m. Wehrmachtshuisje te Elsendorp; (opruimen) verdedigingswerken e.d., 1940-1961.

AG.009 ARCHIEF VAN DE GEMEENTEPOLITIE VAN GEMERT, 1927 - 1943 (1955)

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
8	Dagrapporten, per functionaris chronologisch geordend 9/11/1941-6/11/1942.
9	Politieeel maandrapport van de burgemeester: voorschriften en richtlijnen; rapporten 15/2/1942-14/8/1944.
39	Handhaving van de openbare veiligheid: voorschriften; maatregelen tegen brand (stichting); brandrapporten; luchtbeschermingsmaatregelen e.d., 1938-1944.
49	Vorderingen en schade door oorlogshandelingen: voorschriften; opgaven; uitvoeringsstukken 1940-1943.

AG.010 ARCHIEF VAN DE LUCHTBSCHERMINGSDIENST GEMERT, (1927) 1936 - 1947

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
16	Bescherming bevolking tegen luchtaanvallen: algemene voorschriften, bescherming tegen en inzameling van projectielen, bescherming van vee en gewas, bescherming van c.q. bijstand aan de bevolking, bouw van schuilplaatsen 1937-1946.
18	Bescherming van specifieke objecten en voorwerpen: voorschriften, inlichtingen 1937-1944.
22	Melding, opsporing en aanhouding: voorschriften van derden, inlichtingen 1940-1945.
23	Melding, opsporing en aanhouding: meldingen van en aan de LBD-Gemert 1940-1947.

AB.021 ARCHIEF VAN HET GEMEENTEBESTUUR BAKEL EN MILHEEZE, 1969-1996

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
36	Vaststelling van straatnamen, 1968-1982.
37	Vaststelling van straatnamen, 1983-1996.
38	Toekenning en wijziging van huisnummers, 1969-1982.
39	Toekenning en wijziging van huisnummers, 1991-1996.
3062	Herdenking en viering van 4 en 5 mei, alsmede oorlogsdocumentatie van de gemeente, 1990-1996, Deel 1.
3063	Herdenking en viering van 4 en 5 mei, alsmede oorlogsdocumentatie van de gemeente, 1990-1996, Deel 2.

Nationaal Archief**2.04.53.15 INSPECTIE BESCHERMING BEVOLKING LUCHTAANVALLEN**

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
19-47	Ingekomen en minuten van uitgegane brieven van en aan diverse overheidsinstellingen 1940 - 1941
37	Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Brabant, nrs. 17.32.1 - 17.32.11

69-79	Meldingen en proces-verbaal ontvangen van gemeenten over geallieerde luchtactiviteiten, 1940-1941	
	78	Noord-Brabant

2.04.110 ARCHIEF KORPS HULPVERLENINGSDIENST VAN HET MINISTERIE BINNENLANDSE ZAKEN 1945-1974

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
20	Registers met krantenknipsels inzake explosieven. Zonder datum.
21	Registers met krantenknipsels inzake explosieven. 1945-1947.
22	Registers met krantenknipsels inzake explosieven. 1957-1959.
27	Register met krantenknipsels inzake ongevallen met oorlogstuig. 1965-1970.
28	Verzameling krantenknipsels inzake de Hulpverleningsdienst. 1947-1970.
49	Stukken betreffende onderzoeken naar explosieven die in handen van burgers zijn gekomen, 1947-1960.

2.13.25 ARCHIEF VAN HET MILITAIR GEZAG, (1939) 1943-1946 (1956)

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
<i>2 Secties van de staf Militair Gezag</i>	
<i>2.04 Sectie IV Brandweer en Luchtbescherming</i>	
<i>2.04.1 niet naar onderwerp ingedeelde stukken-1944 (1945, 1948, 1950, 1954)</i>	
1542	Rapporten en verslagen [4.04.00, 4.19.00], 1944-1945
<i>2.04.2 Naar onderwerp ingedeelde stukken</i>	
<i>2.04.2.3 Taakuitvoering</i>	
<i>2.04.2.3.1 Brandweer en Luchtbescherming</i>	
<i>2.04.2.3.1.3 Luchtbescherming</i>	
1563	Rapporten betreffende bom- en granaatinslagen en de organisatie van luchtbeschermingsdiensten in gemeenten in Zeeland, Noord-Brabant en Limburg [4.46.00], 1944-1945
<i>2.04.2.3.2 Opsporing en opruiming van explosieven</i>	
1567	Stukken betreffende de opsporing en ruiming van mijnen en andere explosieven [4.75.00], 1944-1945
1568	Rapporten van de Censurdienst van de Sectie PTT inzake brieven waarin melding gemaakt wordt van bombardementen, afschriften [4.06.00], 1944-1945
<i>2.09 Sectie IX Openbare Werken</i>	
<i>2.09.2 Naar onderwerp ingedeelde stukken</i>	
<i>2.09.2.3 Taakuitvoering</i>	
<i>2.09.2.3.1 Algemeen</i>	
2808	Rapporten over militaire werken, vernielingen en inundaties in het nog niet bevrijde deel van Nederland, 1944-1945
2809	Stukken betreffende de organisatie van de mijnopruimingsdienst en het opsporen en ruimen van mijnen die de uitvoering van bepaalde openbare werken verhinderen [IVf], 1945

2.13.71 ARCHIEVEN VAN HET MINISTERIE VAN DEFENSIE TE LONDEN 1940-1941 - MINISTERIE VAN OORLOG TE LONDEN [1941-1945]; DEPARTEMENT VAN OORLOG: BUREAU LONDEN [1945-1947], (1933) 1940-1947 (1974)

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
<i>2. Archieven gevormd onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Defensie/Oorlog te Londen vallende instanties en de afwikkeling daarvan</i>	
<i>2.15 Het archief van het Bureau Voorbereiding Terugkeer, voortgezet als Bureau Militaire Voorbereiding Terugkeer, met daarin opgenomen het archief van de Marine Inlichtingendienst, voortgezet als Militaire Inlichtingendienst, voortgezet als Marine Inlichtingendienst (1940-1941) 1942-1944 (1945, 1948, 1950, 1954)</i>	

1788-2107	Rapporten betreffende verdedigingsstelsels in Nederland, 1941-1945
2065	Provincie Noord-Brabant, 1942-1945

2.13.210 MINISTERIE VAN DEFENSIE: COMMISSIE VAN PROEFNEMING

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
23	Staten houdende opgaven van plaatsen waar mogelijk onontplofte projectielen zijn gevonden, die wel of niet geruimd zijn, 1940.

NIOD Instituut voor Oorlogs- Holocaust- en Genocidenstudies

077 GENERALKOMMISSARIAT FÜR DAS SICHERHEITSWESEN (HÖHERE SS- UND POLIZEIFÜHRER NORD-WEST), (1938) 1940-1945

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
1328	Dagberichten van de <i>Befehlshaber der Ordnungspolizei</i> Den Haag betreffende vijandelijke luchtaanvallen, 1940-1941
1759	Berichtgevingen betreffende neergekomen vliegtuigen, 1943

216K DEPARTEMENT VAN JUSTITIE, (1935) 1940-1945 (1950)

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
180	Rapporten van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politiekorpsen en de Marechaussee inzake het geven van het sein luchtalarm, het neerstorten van vliegtuigen en de vondst van niet-ontplofte explosieven, 23 juni 1943 – 28 april 1944.
181	Processen-verbaal van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politie en Marechaussee met betrekking tot vijandelijke vliegtuigen, bomaanvallen en ontploffingen in verschillende gemeenten: Aalsmeer-Apeldoorn, 27 juli 1943 – 15 mei 1944.
182	Processen-verbaal van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politie en Marechaussee met betrekking tot vijandelijke vliegtuigen, bomaanvallen en ontploffingen in verschillende gemeenten: Arcen-Arnhem, 19 november 1943 – 13 mei 1944.
183	Processen-verbaal van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politie en Marechaussee met betrekking tot vijandelijke vliegtuigen, bomaanvallen en ontploffingen in verschillende gemeenten: Baarn-Burgh, 2 augustus 1943 – 12 mei 1944.
184	Processen-verbaal van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politie en Marechaussee met betrekking tot vijandelijke vliegtuigen, bomaanvallen en ontploffingen in verschillende gemeenten: Capelle a/d IJssel-Dwingeloo, 13 augustus 1943 – 10 mei 1944.
185	Processen-verbaal van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politie en Marechaussee met betrekking tot vijandelijke vliegtuigen, bomaanvallen en ontploffingen in verschillende gemeenten: Echt-Zwolle, 11 oktober 1943 – 17 september 1944.
186	Meldingen van verschillende gemeenten betreffende ongevallen, beschietingen, bombardementen en het afwerpen van (lege) benzinetanks door vliegtuigen.

Nederlands Instituut voor Militaire Historie

575 DUITSE VERDEDIGINGSWERKEN EN INUNDATIES VAN NEDERLANDS GRONDGEBIED IN DE OORLOG / RAPPORTEN VAN MILITAIRE AARD VANUIT BEZET NEDERLAND AAN BUREAU INLICHTINGEN LONDEN

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
	<i>Geen relevante dossiers aangetroffen.</i>

409 GEVECHTSVERSLAGEN- EN RAPPORTEN MEI 1940

INV.NR.: OMSCHRIJVING:

Geen relevante dossiers aangetroffen.

Semi-Statisch Informatiebeheer Defensie

ARCHIEF MIJN- EN MUNITIEOPRUIMINGSDIENST (M.M.O.D.)

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
Doos 33	Explosierapporten
Doos 43	Ruimingsrapporten correspondentie en plattegronden Gemeenten A t/m Z – doos 43 A t/m B
Doos 44	Ruimingsrapporten correspondentie en plattegronden Gemeenten A t/m Z – doos 44 B t/m E
Doos 45	Ruimingsrapporten correspondentie en plattegronden Gemeenten A t/m Z – doos 45 E t/m G
Doos 46	Ruimingsrapporten correspondentie en plattegronden Gemeenten A t/m Z – doos 46 G t/m H
Doos 47	Ruimingsrapporten correspondentie en plattegronden Gemeenten A t/m Z – doos 47 H t/m K
Doos 48	Ruimingsrapporten correspondentie en plattegronden Gemeenten A t/m Z – doos 48 K t/m L
Doos 49	Ruimingsrapporten correspondentie en plattegronden Gemeenten A t/m Z – doos 49 M t/m N
Doos 50	Ruimingsrapporten correspondentie en plattegronden Gemeenten A t/m Z – doos 50 N t/m O
Doos 51	Ruimingsrapporten correspondentie en plattegronden Gemeenten A t/m Z – doos 51 P t/m S
Doos 52	Ruimingsrapporten correspondentie en plattegronden Gemeenten A t/m Z – doos 52 S t/m U
Doos 53	Ruimingsrapporten correspondentie en plattegronden Gemeenten A t/m Z – doos 53 V t/m W
Doos 54	Ruimingsrapporten correspondentie en plattegronden Gemeenten A t/m Z – doos 54 W
Doos 55	Ruimingsrapporten correspondentie en plattegronden Gemeenten A t/m Z – doos 55 W t/m Z

The National Archives London

AIR 14 AIR MINISTRY: BOMBER COMMAND: REGISTERED FILES

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
2673	Night Bomb raid sheets Vol. X. 1941 June-Dec.
2674	Night Bomb raid sheets Vol. XI. 1942 Jan.-June.
2675	Night Bomb raid sheets Vol. XII. 1942 July-Dec.
3366	Day bomb raid sheets Vol. VII 1943 June - 1944 May

AIR 37 AIR MINISTRY: ALLIED EXPEDITIONARY AIR FORCE, LATER SUPREME HEADQUARTERS ALLIED EXPEDITIONARY FORCE (AIR), AND 2ND TACTICAL AIR FORCE: REGISTERED FILES AND REPORTS

INV.NR.:	OMSCHRIJVING:
714	2ND TACTICAL AIR FORCE: Daily log: July.- August 1944
715	2ND TACTICAL AIR FORCE: Daily log: Sept.- Oct. 1944
716	2ND TACTICAL AIR FORCE: Daily log: Nov.- Dec. 1944
717	2ND TACTICAL AIR FORCE: Daily log: Jan.- Feb. 1945
718	2ND TACTICAL AIR FORCE: Daily log: Mar.- May 1945

WO 171 WAR OFFICE: ALLIED EXPEDITIONARY FORCE, NORTH WEST EUROPE (BRITISH ELEMENT): WAR DIARIES, SECOND WORLD WAR

INV.NR.: OMSCHRIJVING:

INV.NR.: OMSCHRIJVING:

11th Armoured Division

456 G., 1944 Jan. – Dec.

458 C.R.A., 1944 Jan. – Dec.

29th Armoured Brigade

627 H.Q., 1944

846 15/19 King's Royal Hussars, 1944 Jan. – Dec.

847 23 Hussars, 1944 Jan. – Sept.

853 2 Fife and Forfar Yeomanry, 1944 Jan. – Dec.

866 3 Royal Tank Regiment, 1944 Jan. – Dec.

159th Infantry Brigade

691 H.Q., 1944

1307 1 Herefordshire Regiment, 1944 Jan. – Dec.

1326 4 King's Shropshire Light Infantry, 1944 Jan. – Dec.

1359 8 Rifle Brigade (Prince Consort's Own) and diary for 'G' Company, 1944 June – Dec.

Divisional Troops

925 Royal Artillery; Anti-Tank Regiments, 75 Regt., 1944 Jan. – Dec.

997 Royal Artillery; Field Regiments, 151 Regt., 1944 Jan. – Dec.

1015 Royal Artillery; Royal Horse Artillery Regiments, 13 Regt., 1944 Jan. – Dec.

1118 Royal Artillery; Light Anti-Aircraft Regiments, 58 Regt., 1944 Jan. – Dec.

1353 2 Royal Northumberland Fusiliers (Independent Machine Gun Company), 1944 Mar.-Dec.

